

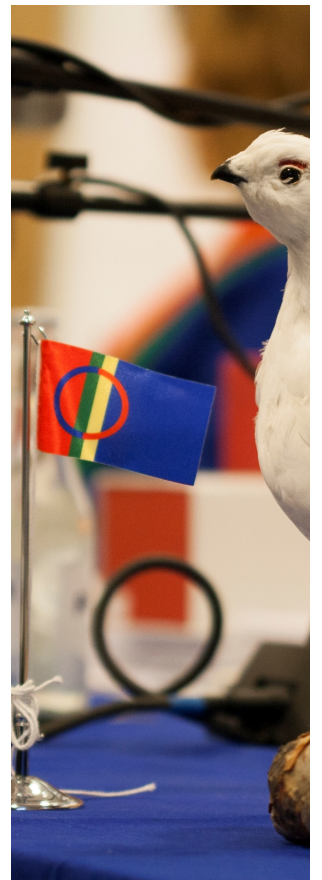
Sámediggi

Sámedigge Sámiédiggie Saemiedigkie Sametinget

BUDGETUNDERLAG

2020-2022

Sametingets ekonomiska prioriteringar

Ett starkare samiskt inflytande

I januari 2019 lämnade Sveriges nya regering regeringsförklaringen till riksdagen. I denna fastslår statsministern att samerna är ett urfolk vars självbestämmande och inflytande ska stärkas och att en institution för mänskliga rättigheter ska inrättas. Människors lika värde och klimatomställningen är andra viktiga frågor som ska genomsyra politiken enligt regeringsförklaringen.

Sametingets budgetunderlag och förslag till ekonomiska prioriteringar för åren 2020 - 2022 harmoniserar väl med regeringens förslag. Sametinget kan vara ett stort stöd till regeringen och andra myndigheter inom områden som klimatanpassning, minoritetsfrågor, rasism, traditionell kunskap, samhällsplanering, samiskt kulturarv och språk samt samisk näringslivsutveckling.

Enligt regleringsbrevet ska Sametinget redovisa hur myndigheten arbetar med samisk traditionell kunskap samt dess betydelse för bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald. Den samiska traditionella kunskapen, árbediehtu, är central i förvaltningen av samiska näringar, språk och kultur. Med tillräckliga resurser skulle Sametinget också på ett helt annat sätt kunna bidra till Sveriges arbete med och uppföljning av konventionen för biologisk mångfald.

För att motverka fördomar, diskriminering och rasism mot samer ser Sametinget ett stort behov av riktade informationsinsatser för att möta kunskapsbristen om samerna som urfolk och samernas rättsliga ställning.

Under invigningen av den nya mandatperioden 2017- 2021 utlovade dåvarande kultur- och demokratiminister förstärkning av Sametinget på sammanlagt 16 mkr. År 2018 förstärktes Sametinget med 10 mkr. Det innebär att den politiska delen och förvaltningen fick en ramförstärkning för att utveckla Sametinget inom prioriterade områden.

Mycket arbete har genomförts. Men eftersom Sametingets ansvarsområden och uppgifter fortfarande växer krävs att Sametingets personella och finansiella resurser ökar i motsvarande utsträckning. För kunna vara det samiska folket till gagn och vara en aktiv part i samhällsutvecklingen är Sametinget i stort behov av ett ökat förvaltningsanslag, samt förstärkning inom sakanslagen.

Rovdjursersättningsnivåerna har legat på samma nivå sedan 2002. Sametinget bedömer att det genom senaste årens forskning finns nya välgrundade underlag för att beräkna mer korrekta ersättningsbelopp för de skador som rovdjuren orsakar inom samebyarnas betesområden.

Detta är en förutsättning för att Sametinget ska kunna utföra både sitt politiska uppdrag och sitt myndighetsuppdrag att ta tillvara det samiska folkets intressen.

Sametinget äskar om förstärkning av förvaltningsanslaget för att:

- stärka den politiska verksamheten och fortsatt arbete med att utveckla samepolitiken 4 mkr
- möta växande behoven inom samisk kultur och repatriering 6,5 mkr
- stödja och möjliggöra insatser för samiskt rennärings- och samiskt näringsliv 7,3 mkr
- tillföra nödvändig kompetens inom områden som hälsa, jämställdhet, omsorg, idrott och utbildning 2,8 mkr
- utveckla arbetet med traditionell kunskap 1 mkr
- möjliggöra nödvändiga och efterfrågade informationsinsatser 3 mkr
- möta upp kraven om information och digitalisering 3 mkr

- stärka de samiska språken samt permanenta verksamheten inom Giellagáldu 5, 4 mkr
- Det totala äskandet uppgår till 39 mkr

Sametinget äskar även om en utökning av:

- anslag 1:5 näringslivsutveckling med 1 mkr etc.
- anslag 1:22 främjande av rennäringen med 65 mkr
- anslag 1:2 bidrag till samisk kultur med 43,2 mkr

Sametinget vill också slutligen lyfta frågan om ett särskilt sakanslag för språk.

Per-Olof Nutti
Styrelseordförande

Anja Taube
Kanslichef

Innehållsförteckning

1. Sametingets budgetunderlag	4
1.1 Samiskt självbestämmande och stärkt samepolitik	4
1.2 Utökade resurser inom samiskt näringsliv och rennärlingsfrågor	6
1.3 Behov av tillräckliga resurser för samisk kultur, kulturarv och traditionell kunskap	6
1.4 Behov av riktade informationsinsatser	7
2. Översikt av Sametingets finansiering	9
2.1 Utgiftsområde 1, 3:1 Sametinget	10
3. Utgiftsområde 1, 7:1 Nationella minoriteter	11
3.1 Ap. 12 Nationellt uppföljningsansvar	11
3.2 Ap.15 Hemsida om nationella minoriteter	11
3.3 Organisationsstödet i förordningen (2005:765) om statsbidrag för nationella minoriteter	12
4. Utgiftsområde 17, 1:2 ap 5 Bidrag till samisk Kultur	13
4.1 Bidrag till samiska verksamheter och projekt	13
5. Utgiftsområde 23, 1:22 Främjande av rennärlingen	18
5.1 Klimatanpassning	18
5.2 Nya ersättningsbelopp för rovdjursförekomst	19
6. Utgiftsområde 24 Näringsliv, Anslag 1:5 näringslivsutveckling	20
6.1 Utveckling av samiskt näringsliv	20
Investeringar och finansiering	21
Finansiering	22
Bilaga 1 Jämställdhet	23
Bilaga 2 Kultur	24
Bilaga 3 Samiskt näringsliv	29
Bilaga 4 Rennärlingen	31
Bilaga 5 Att leda det samiska språkarbetet	33
Bilaga 6 Hälsa och omsorg	36
Bilaga 7 Sametingsvalet 2021	37

1. Sametingets budgetunderlag

Sametinget har i egenskap av både folkvalt samiskt parlament och statlig myndighet vitt skilda verksamheter och uppdrag. Dessa spänner över stora områden som samhällsplanering, samiskt näringsliv, rennäring, landsbygdsutveckling, främjande av samiska kulturyrtingar, kulturarvsfrågor, att leda det samiska språkarbetet, gränslöst nordisk samarbete, mänskliga rättigheter, minoritetsfrågor och urfolksfrågor.

Syftet med införandet av Sametinget var att ge samerna ett betydande inflytande i frågor som berör den samiska kulturen och de samiska näringarna. Som samisk folkvalt organ och myndighet är Sametinget alltså det centrala nav i vilket samiska frågor ska behandlas.

Sametinget överlämnar härmed sitt budgetunderlag för perioden 2020-2022 enligt förordningen (2000:605) om årsredovisningar och budgetunderlag.

Med utgångspunkt i detta dokument föreslår Sametinget:

- att den politiska verksamheten förstärks och en fortsatt utveckling av samepolitiken
- handläggare inom rennäringensfrågor, renbruksplaner
- handläggare inom samiskt näringsliv
- handläggare inom kulturfrågor
- förstärkning av staben gällande kulturarvsfrågor, kompetens i och ansvar inom hälsa, omsorg och idrott, samt i frågor som griper över flera sakområden (utbildning, kulturarv etc.)
- förstärkning av arbete med traditionell kunskap
- förstärkning av språkarbetet, permanent Giellagáldu samt stöd på individnivå
- förstärkning av informationsverksamheten
- förstärkning av arbetet med informationssystem och säkerhet

Bakgrund till förslagen är att Sametinget är i stort behov av ökat förvaltningsanslag för att kunna vara det samiska folket till gagn, möta en ökande arbetsbelastning, vara en aktiv part i rådande samhällsutveckling och för att kunna leda det samiska språkarbetet. Detta är en förutsättning för att Sametinget ska kunna utföra både sitt politiska uppdrag och sitt myndighetsuppdrag att ta tillvara det samiska folkets intressen samtidigt som Sametinget kan vara ett stort stöd till regeringen och andra myndigheter inom andra områden som tangerar samisk kunskap, såsom klimatanpassning, minoritetsfrågor, rasism, traditionell kunskap, samhällsplanering (ekosystemtjänster, grön infrastruktur, biologisk mångfald och hållbarhet), samiskt kulturarv och samisk näringslivsutveckling.

Sametinget har utöver behoven ovan en särskild begäran att de sakanslag som Sametinget förfogar över bör pris- och löneomräknas då dessa anslag belastas med förvaltningskostnader som löner med mera. Idag sker ingen höjning av sakanslagen vilket gör att förvaltningskostnaderna ökar i omfattning relaterat till anslaget storlek. Detta medför att ändamålet med anslaget minskar anslaget tänkta effekter på lång sikt.

1.1 Samiskt självbestämmande och stärkt samepolitik

Främjandet av den samiska kulturen och de samiska näringarna är en rättighet som enligt folkrättsliga instrument tillkommer samerna i egenskap av urfolk och folk. Samerna erkänns i grundlagen som ett folk. I sin rapportering till FN har Sverige tydligt markerat att samerna både är att betrakta som ett urfolk och ett folk i förhållande till folkrättens bestämmelser. Den särskilda ställning som det samiska folket har som Sveriges urfolk ska respekteras och efterlevnaden av deras rättigheter ska säkerställas.

I egenskap av urfolk har samerna också rätt till självbestämmande. Denna rättighet stadgas bl.a. i artiklarna 3-5 i FN:s urfolksdeklaration (UNDRIP) från år 2007 som Sverige undertecknat.¹ Det samiska självbestämmandet behandlas även i den nordiska samekonvention som är under förhandling.

Enligt principen om urfolks rätt till självbestämmande har samerna rätt att upprätthålla sina egna politiska system och institutioner, därtill rätt att autonomt bestämma över interna frågor inklusive medel för att finansiera dessa funktioner. Sametinget ser att det finns luckor att fylla för att syftet med ett samiskt organ med betydande inflytande fullt ut ska kunna uppfyllas. Samerna har rätt till effektivt deltagande/inflytande i frågor som berör dem och rätt att autonomt besluta i frågor som enbart berör dem.

Sametinget ska inte enbart fungera som en organisation som avger yttranden eller deltar i samverkan med andra myndigheter. Sametinget ska säkras ett effektivt deltagande och aktivt inflytande i frågor som rör samer så tidigt som möjligt i beslutsprocessen. Den samiska kulturen och näringarna måste värnas och utvecklas utifrån samernas uppfattning. Sametinget ska därmed ha en central roll i formandet av det allmännas samepolitik och insatser enligt vad det samiska folket anser. Om Sametinget inte har de medel som krävs för detta, hämmas det samiska samhället vilket innebär ett åsidosättande av samernas rätt till självbestämmande.

Samiskt självbestämmande kräver inte minst ett aktivt deltagande i internationella processer rörande urfolk och en möjlighet att stödja ett nationellt genomförande av Sveriges internationella åtaganden gentemot urfolk i allmänhet och samerna i synnerhet. För att uppnå dessa mål måste Sametinget få en möjlighet att:

- verka för nationell implementering av internationella instrument och Sveriges åtaganden som rör samiska frågor/rättigheter/intressen,
- rapportera till internationella organ om Sveriges implementering,
- bevaka internationell utveckling, beslut m.m. i frågor som rör urfolk (omvärldsbevakning),
- informera det samiska folket och omvärlden i övrigt om den internationella och nationella utvecklingen av internationella frågor av relevans för det samiska folket samt informera om Sametingets arbete med internationella frågor,
- använda och ta stöd i internationella instrument för att stärka samernas situation på nationell nivå,
- stödja och visa solidaritet med andra.

Under invigningen av den nya mandatperioden 2017- 2021 utlovades förstärkning av Sametinget på sammanlagt 16 mkr. 2018 förstärktes Sametinget med 10 mkr vilket innebar att den politiska delen och förvaltningen fick ramförstärkning för att utveckla Sametinget inom vissa prioriterade områden. Eftersom Sametingets ansvarsområden och uppgifter fortfarande växer krävs att Sametingets personella och finansiella resurser ökar i motsvarande utsträckning. Även om ramen förstärkts räcker de ekonomiska resurserna inte till för att driva ordinarie verksamhet på ett kvalitativt godtagbart sätt, vilket Sametinget både har rätt och skyldighet till enligt folkrättsliga instrument, författningar och regleringsbrev.

Trots ramförstärkningen 2018 har Sametinget med nuvarande resurser en svår uppgift att motsvara regeringens uttalade ambitioner samt de krav, de behov och den efterfrågan som finns på Sametinget både från externt håll av andra myndigheter och internt samepolitiskt. En förutsättning för att Sametinget ska kunna möta det samiska folkets behov och efterfrågan är att det finns resurser för konsultation med det samiska samhället och politiska beredningsresurser till styrelse och nämnder. Det saknas ofta tid och resurser för att möta upp mot andra myndigheters önskemål om Sametingets yttranden, deltagande i möten och projekt. Detta är något som ESV lyfte upp i sin granskning av Sametinget 2017.

Under första delen av innevarande mandatperiod har Sametingets styrelse prioriterat att utveckla Sametingets folkvaldas möjlighet till inflytande. Sametinget har förstärkt det politiska arbetet i styrelsen och arbetar med att utarbeta en modern samepolitik som ska grunda sig på samiska principer. För att fortsätta detta viktiga utvecklingsarbete inom den folkvalda delen behöver framtida satsningar inom området genomföras. Detta

¹ Rätten till självbestämmande återfinns också i FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR) och är en del av den internationella sedvanerätten som Sverige är bunden av. Även om varken ICCPR eller UNDRIP är direkt tillämplig i svensk rätt ska Sverige tillämpa och tolka svensk rätt i enlighet härmed, s.k. fördragskonform tolkning. Se även regeringens skrivelse Vissa samepolitiska frågor (Ds 2009:40) där det konstateras dels att samerna är ett urfolk i Sverige, dels att Sverige är bundet av ett antal internationella konventioner som i olika avseenden tillförsäkrar urfolken vissa rättigheter.

innebär att exempelvis de samiska partierna måste ges förutsättningar för att driva de demokratiska processerna vidare i likhet med riksdagspartierna.

1.2 Utökade resurser inom samiskt näringsliv och rennäringsfrågor

Sametinget har regelbunden kontakt med flera centrala förvaltningsmyndigheter, fem länsstyrelser och ett stort antal norrlandskommuner. Trycket från olika aktörer som önskar nyttja och ändra användningen av naturresurserna i Sápmi är större än någonsin tidigare, samtidigt som klimatförändringen ställer stora krav på anpassning och ökar pressen på Sametinget. Med nuvarande arbetsbelastning och resurstilldelning kan inte Sametinget helt och fullt uppfylla sin lagstadgade roll och samtidigt bevaka och främja klimatanpassningen, varken på tjänstemannanivå eller på politisk nivå. Utöver kapacitet för samordning och utveckling av klimatanpassningen saknar Sametinget helt personalresurser för djurhälsa och renköttproduktion samt tillräckliga resurser för skogs- och rovdjursfrågor (förvaltningsverktyg för toleransnivåer samt inventeringsfrågor).

Samisk näringslivsutveckling är idag helt kopplad till landsbygdsprogrammet och Interreg. De tjänster som Sametinget förfogar över arbetar med handläggning av ansökningar och utbetalningar. Det betyder att det inte finns några personalresurser för att t.ex. samordna kopplingarna mellan samer och regional och lokal näringslivsutveckling, för att kunna tillvarata möjligheterna för de samiska näringsutövarna att utveckla det samiska näringslivet. Den nödvändiga uppföljningen och samverkan med norrlandslänen och deras regionala utvecklingsstrategier blir lidande, vilket självfallet är en brist för regionförbunden, länsstyrelserna och kommunerna.

Till skillnad mot rennäringen finns idag inget tillförlitligt statistiskt material för de övriga samiska näringarna. För att Sametinget skall kunna få en heltäckande bild av det samiska näringslivet krävs finansiering för att:

- identifiera omfattningen av samiska företag inom samiskrelaterade näringar
- göra en multiplikatorstudie utifrån värdet av allt samiskt näringsliv inom olika samiska områden
- utreda eventuella skillnader i mäns och kvinnors företagande
- göra fördjupade studier om samiskt näringslivs möjligheter

1.3 Behov av tillräckliga resurser för samisk kultur, kulturarv och traditionell kunskap

Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturarvet och ansvaret delas av alla. Sametinget vill ta ett större ansvar för det samiska kulturarvet. Precis som andra folk har det samiska folket rätt till sina kulturarv och inflytande i samiska kulturmiljöfrågor. Med ökade personalresurser skulle Sametinget ha en möjlighet att värna, bevara och synliggöra det samiska kulturarvet samt stärka kunskaperna om samisk tradition och historia. Vi skulle bli en tydligare samrådspart på samma sätt som länsstyrelserna, samtidigt som vi har en möjlighet att vägleda ägare av bevarandevärda samiska kulturmiljöer samt medverka till att samordna dokumentationen av samisk kulturhistoria och traditionell kunskap. Målet med ett ökat ansvar är att förvalta och förmedla det samiska kulturarvet med bakgrund i vår egen historia och våra egna värderingar.

Enligt regleringsbrevet ska Sametinget redovisa hur myndigheten arbetar med samisk traditionell kunskap samt dess betydelse för bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald. Den samiska traditionella kunskapen, árbediehtu, är central i förvaltningen av samiska näringar, språk och kultur. Idag finns inte tillräckligt med resurser för uppdraget.

Med ändamålsenliga resurser skulle Sametinget på ett helt annat sätt kunna bidra till Sveriges arbete med och uppföljning av konventionen för biologisk mångfald och speciellt artiklarna 8(j) och 10(c). Med utökad kapacitet kan Sametinget:

- ta fram underlag och på annat lämpligt sätt hjälpa till med att förbereda Sveriges agerande inom ramen för den mellanstatliga processen inom artikel 8(j). I detta sammanhang ska Sametinget i lämpliga delar ha kontakter med ansvarigt departement och delta i politisk beredning,

- bevaka och delta på relevanta möten och i internationella nätverk inom ramen för artikel 8(j) och urfolksrättigheter,
- ta fram underlag för den nationella rapporteringen till konventionens sekretariat samt för annat policyarbete liksom upprättande av NBSAP,
- informera samiska kunskapsbärare och besvara på frågor om artikel 8(j).

Sametinget skulle även ha möjlighet att samordna/underlätta samverkan mellan samiska kunskapsbärare och myndigheter. Inom denna roll skulle Sametinget kunna främja respekten för och öka användandet av samisk traditionell kunskap och sedvanebruk samt att stärka samiska kunskapsbärares deltagande i myndigheternas besluts- och förvaltningsprocesser. Med utökad kapacitet kan Sametinget:

- inrätta och ansvara för ett samiskt programråd. I programrådets funktion och uppgifter bör ingå att utbyta information om behov, hinder, svårigheter i fråga om implementeringen av artikel 8(j) och 10(c) och föreslå lösningar och positiva exempel som underlättar genomförandet,
- sprida samisk traditionell kunskap och betydelsen av denna för bevarandet av biologisk mångfald (och grön infrastruktur och ekosystemtjänster) hos andra myndigheter.

Sametinget saknar tillräckliga resurser för att driva, följa upp olika internationella författningar och rapporter. Ej heller finns medel för att delta vid de av FN sanktionerade konferenserna. Sametinget skulle på ett mycket positivt sätt kunna bidra till att nå Sveriges ambitioner vad gäller de konventioner man undertecknat som berör urfolk. Att samerna i Sverige har möjlighet att delta och bidra med urfolkskunskap i FN-systemet borde vara en förutsättning för Sveriges regering då man indirekt uttryckt detta i såväl konventioner som deklarerationer som berör urfolksfrågan. I många rapporter poängterar Sverige att urfolksfrågor prioriteras högt. Det bör säkerställas att det finns resurser för samiskt deltagande och inflytande i olika svenska delegationer. Norge har en bra modell där Sametinget och regeringen avtalat om samernas deltagande och roll vid internationella event, både när det gäller att ingå i den norska delegationen eller när Sametinget själva är ackrediterade till eventet.

Sametinget bedömer därutöver detta att det kommer att behövas ytterligare personal för att klara stabsfunktionen samt den administrativa verksamheten; dels frågor som griper över flera sakområden, dels i sakfrågor där det idag inte finns någon ansvarig förvaltningshandläggare som inom till exempel klimatanpassning, renbruksplaner, samiskt näringsliv, utbildning, samisk social omsorg, kulturarv och samisk hälsa.

Oavsett om den konsultationsordning som håller på att arbetas fram är ovanstående resursförstärkning nödvändig. Resursförstärkning av förvaltningsanslaget är en förutsättning för ökad delaktighet och inflytande.

1.4 Behov av riktade informationsinsatser

I maj 2018 framförde FN:s rasdiskrimineringskommitté skarp kritik mot Sverige för hur samerna behandlas och deras brist på rättigheter. Bland flera rekommendationer till den svenska regeringen för att förbättra samernas situation och minska diskrimineringen nämns att skapa lagstiftning som skyddar samerna på deras traditionella landområden och att vidta åtgärder mot hatbrott och diskriminering.

I Sametingets kartläggning av rasism mot samer är ett åtgärdsförslag att höja kunskapsnivån i samhället om det samiska folket, deras livsvillkor, kultur, historia och rättigheter som urfolk. Prioriterade målgrupper är sjukvård, skola samt samiska och icke-samiska beslutsfattare.

En nationell informationskampanj om samerna som urfolk var ett av förslagen i Sven Heurgrens utredning av vad en ratificering av ILO 169 skulle innebära i Sverige (SOU 1999:25). Regeringen beslutade därefter att starta en nationell informationsinsats om samerna som urbefolkning i Sverige och samernas kultur för att öka kunskapen i hela landet. Denna informationsinsats mynnade 2005 ut i bildandet av Samiskt informationscentrum och webbportalen samer.se som drivs av Sametinget.

Idag finns det både digitalt och tryckt informationsmaterial att tillgå. Resursmaterial för lärare utvecklas ständigt² och enstaka insatser som riktar sig mot specifika målgrupper görs av både samiska organisationer³, samebyar⁴ och Sametinget⁵, vars kunskaper efterfrågas i allt större utsträckning. Sametingets informationsenhet har idag tre anställda, driver två webbportaler och finns på Instagram, Twitter och Facebook. Enheten producerar trycksaker och kan i begränsad utsträckning hålla föredrag, delta i samarbetsprojekt⁶ och närvara på konferenser och mässor. Allt detta är bra - men det räcker inte.

Enheten ser att det finns stora kunskapsluckor hos myndigheter och beslutsfattare när det handlar om samernas rättigheter som urfolk, till och med på departementsnivå. I november 2018 framkom det att Sametinget varken konsulterats av Miljödepartementet eller Naturvårdsverket i frågan om vägledningen i EU:s art- och habitatdirektiv som har stor påverkan på renskötseln och den svenska rovdjurspolitiken. Det beror troligen på okunskap om de internationella konventioner som Sverige undertecknat, som till exempel Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna, FN:s konvention om civila och politiska rättigheter, Konventionen för biologisk mångfald och EU:s resolution från juni 2018.

När myndigheter vill förkovra sig och utbilda sin personal, har Sametinget för lite resurser för att möta efterfrågan. Ett positivt exempel på en myndighet som gjort stora framsteg och förändrat sitt sätt att arbeta i kontakter med rennäringen är Trafikverket, som håller på med att utbilda sin berörda personal om renskötsel i samarbete med Sametinget.

Hanteringen av kulturdepartementets förslag till en ny ordning för konsultation i frågor av särskild betydelse för samer, är ett annat exempel som visar på motståndet som finns mot att ge samer mer inflytande. Remissvaren uppvisade en brokig bild. SKL var positiva till införande av en konsultationsordning men ville undanta kommunerna. Vattenfall och LRF var tillsammans med 16 andra remissinstanser emot ett införande av en konsultationsordning med motiveringen att den "går för långt". Hanteringen av konsultationsordningen har pågått länge inom regeringskansliet men arbetet verkar ha avstannat.

Det finns alltför många exempel på situationer där det samiska perspektivet glöms bort eller förbigås. När möten och samråd genomförs med kommuner, landsting, bolag m.m. saknas ofta kunskap om hur ett reellt samråd ska gå till för att följa vedertagna riktlinjer. Mötena blir ofta informationsmöten där samiska synpunkter inte tillvaratas.

Ytterligare ett exempel rör implementeringen av riksdagsbeslutet från 2013 om en hållbar rovdjurspolitik och därmed en ny toleransnivå; rennäringen skulle inte behöva acceptera större förluster än max 10% av renhjorden till rovdjur. Varken riksdagens beslut eller myndigheternas förslag har ännu resulterat i författningsåtgärder och riksdagsbeslutet har inte fått genomslag i förvaltningen.

Sammanfattningsvis ser Sametinget ett stort behov av riktade informationsinsatser mot myndigheter och beslutsfattare för en i förlängningen förändrad diskurs. Kunskapsbristen om samerna som urfolk och samernas rättsliga ställning måste åtgärdas för att motverka fördomar, diskriminering och rasism mot samer.

² <http://www.samer.se/skola>

³ <http://www.minoritet.se/5087>

⁴ <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2327&artikel=7113979>

⁵ <http://www.samer.se/mittsapmi>

⁶ Exempel är Kulturen i Lund: <https://www.kulturen.com/utställningar/fokus-sapmi/> och Utbildningsradion: <https://urskola.se/Produkter?q=samer>

2. Översikt av Sametingets finansiering

	2018	2019	2020	2021	2022
	utfall	prognos	beräkning	beräkning	beräkning
ANSLAG (tkr)					
Utgiftsområde 1					
-anslag 1:3 Sametinget					
ap.1	51 394	53 001	101 457	105 757	101 957
ap. 3	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500
-anslag 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter					
ap.12	2 154	2 200	2 200	2 200	2 200
ap.13	21 289	23 150	23 150	23 150	23 150
ap.14	6 418	6 000	6 000	6 000	6 000
ap.15	1 160	1 200	2 350	3 500	4 650
Utgiftsområde 17					
-anslag 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete					
ap.5	17 835	17 878	61 119	61 407	61 907
Utgiftsområde 23					
-anslag 1:22 Främjande av rennäringen m.m.					
ap.2	111 518	113 915	178 915	247 915	321 915
Utgiftsområde 24					
-anslag 1:5 Näringslivsutveckling					
ap.1	1 776	0	1 000	2 000	3 000

2.1 Utgiftsområde 1, 3:1 Sametinget

UTÖKNING FÖRVALTNINGSANSLAG (tkr)	2018	2019	2020	2021	2022
	utfall	prognos	beräkning	beräkning	beräkning
Fortsätta utvecklingen av samepolitiken			4 000	4 000	4 000
Informationssatsning			3 000	3 000	3 000
Jämställdhetsarbete			800	800	800
Kultur			6 000	6 000	6 000
<i>Samernas bibliotek</i>					
<i>Immateriella kulturarv</i>					
<i>Samiska arkivsamlingar</i>					
<i>Samiska kulturmiljöer</i>					
Repatriering och etiskt råd			500	500	500
Samiskt näringsliv			7 300	7 600	7 800
<i>Samiska branschorganisationer</i>					
<i>EU-program</i>					
<i>Utveckling samiska näringslivet</i>					
Samhällsplanering			1 000	1 000	1 000
Internationellt arbete			1 000	1 000	1 000
Konsultationsordningen			10 000	10 000	10 000
Stipendieordning för samiska studier			1 000	1 000	1 000
Korttidsstudiestöd			1 000	1 000	1 000
Samiska språkcentrum⁷					
Giellagáldu			5 400	5 400	5 400
Hälsa och omsorg			2 000	2 000	2 000
Sametingsvalet 2021				4 000	
SUMMA UTÖKNING FÖRVALTNINGSANSLAG	0	0	39 000	43 300	39 500

Finns en siffra i varje kolumn på samma rad innebär det en årlig ökning. En enstaka summa på en rad är en tillfällig ökning det året.

⁷ Under utredning, redovisas kulturdepartementet 20190329 enligt kulturdepartementets dnr KU2018/01453/DISK

3. Utgiftsområde 1, 7:1 Nationella minoriteter

Utökning (tkr)	2018	2019	2020	2021	2022
	utfall	prognos	beräkning	beräkning	beräkning
Nationellt uppföljningsansvar			3 500	3 500	3 500
Utökade resurser					
Kunskapshöjande åtgärder					
Hemsida minoriteter.se			1 150	1 150	1 150
Kunskapshöjande artiklar m m					
Artiklar på Samiska					
Livesändningar					
SUMMA UTÖKNING	0	0	1 150	1 150	1 150

3.1 Ap. 12 Nationellt uppföljningsansvar

Sametinget disponerar enligt anslaget 7:1, ap 12, 2 200 000 kronor till myndighetens kostnader för uppföljning av lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk och minoritetspolitiken.

Enligt Sametinget är de nuvarande resurserna kraftigt underdimensionerade för att bedriva ett effektivt utvecklings- och uppföljningsarbete inom samtliga de områden som uppdraget kräver. Det finns ett stort behov att stödja och följa upp de kommuner som inte ingår i förvaltningsområdena. Det finns också behov av stöd till kommuner och landsting/regioner som ingått i förvaltningsområdet sedan lång tid. Personal byts ut kontinuerligt och det saknas ett effektivt system för erfarenhets- och kunskapsöverföring på såväl lokal som regional nivå. Vid utökningen av förvaltningsområdet krävs dessutom utökade insatser som inte ryms inom nuvarande resurser.

I anslagspost (ap.3), som disponeras av Länsstyrelsen i Stockholm, finns 1 450 000 kronor öronmärkta för samordning, kunskapshöjande insatser samt informations- och utbildningsinsatser. Uppföljningsmyndigheterna ska använda medlen i samråd. Flera av de behov som identifierats inom det kunskapshöjande och stödjande uppdraget är inte möjliga att åtgärda med befintliga resurser. Resurserna behöver dessutom bli avsevärt mycket större för att möjliggöra strukturer som på sikt skulle kunna göra övriga aktörer mer självständiga. Till exempel skulle en "verktygslåda" för kommunerna både inom och utanför förvaltningsområdena kunna utvecklas. Myndigheten skulle också kunna ta fram modeller för kartläggning och samråd som så många kommuner efterfrågat samt bedriva kampanjer riktade till allmänheten. Det finns också ett fortsatt behov av informationsmaterial och broschyrer som är resurskrävande att producera. Det finns också en stor efterfrågan på att de material som produceras ska finnas översatta på minoritetsspråken, något som hittills inte kunnat prioriteras på grund av resursbrist.

3.2 Ap.15 Hemsida om nationella minoriteter

Enligt anslaget 7:1, ap 15, disponerar Sametinget 1 200 000 kr till finansiering av hemsidan. Under åren 2010-2019 har det inte skett någon prisuppräknings av anslagsposten.

Hemsidan är ett redskap som underlättar arbetet inom förvaltningsområdena och för förvaltningsmyndigheter. Den sprider information och ger bland annat kunskap om urfolket samerna och de nationella minoriteterna. Ju fler artiklar som publiceras på webbplatsen desto fler besök noteras. I arbetet med webbplatsen involveras samerna och de nationella minoriteterna. Aktuell statistik visar att fler hittar webbplatsen. För att fortsätta öka antalet besök på hemsidan och attrahera nya besökare krävs att fler artiklar publiceras

Hemsidan är ett redskap som underlättar arbetet inom förvaltningsområdena och för uppföljningsmyndigheterna. I delbetänkandet Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:60)

görs en beskrivning av hemsidan minoritet.se. Sametinget hade sett att utredningen lämnat bedömning och förslag på utvecklingsarbete med hemsidan. Sametinget anser att en översyn av hemsidan bör övervägas.

En målsättning inom den minoritetspolitiska strategins delområde språk och kulturell identitet är att stödja språken så att de hålls levande. Det innebär att de nationella minoriteterna ska ges möjlighet att lära sig, använda och utveckla sitt modersmål. Det behövs fler arenor där språken används och synliggörs. Webbplatsen skulle kunna bli en ny arena genom att publicera artiklar på de olika nationella minoritetsspråken.

Det finns en efterfrågan från samordnare i kommuner och regioner av webbsända konferenser som uppföljningsmyndigheterna anordnar. Minoritet.se vill kunna erbjuda den möjligheten. För att förverkliga detta krävs ett filmteam på minst två personer vid varje sändningstillfälle samt en projektledare. Bild och ljudkälla hanteras på plats och skickas vidare till streamingsserver som exempelvis Youtube eller Vimeo. En person tar hand om chatten och de frågor som kommer in.

3.3 Organisationsstödet i förordningen (2005:765) om statsbidrag för nationella minoriteter

Urfolket samerna omfattas inte av organisationsstödet i förordningen (2005:765) om statsbidrag för nationella minoriteter. Sametingets bestämda uppfattning är att organisationer som företräder samerna ska ha resurser motsvarande de nationella minoriteternas riksorganisationer för att på ett jämlikt sätt bli delaktiga och få likvärdigt inflytande i samhället som de nationella minoriteterna. Denna uppfattning delas av regeringen i regeringens skrivelse 2017/18:282, Nystart för en stärkt minoritetspolitik.

4. Utgiftsområde 17, 1:2 ap 5 Bidrag till samisk kultur

Utökning (tkk)	2018	2019	2020	2021	2022
	utfall	prognos	beräkning	beräkning	beräkning
Indexuppräknig			19 511	19 999	20 499
Gaaltje			1 100	100	100
Giron Sámi teáther			19 100	19 100	19 100
Sámi duodji			1 300	1 300	1 300
International Sami Film Institute			1 500	2 300	2 300
Samisk idrott			730	730	730
SUMMA UTÖKNING	0	0	43 241	43 529	44 029

Sametinget vill föreslå att ap. 5 Bidrag till samisk kultur ska bli ett eget anslag i kommande budgetproposition och regleringsbrev, för att tydliggöra vilka statliga medel som faktiskt går till samisk kultur och Sametingets roll som förvaltningsmyndighet för samisk kultur, och för att uppmärksamma samernas urfolksstatus i Sverige.

I budgetpropositionen 2018⁸ anges att Sametinget ska bidra till utvecklingen av ett starkt- och mångfaldigt konst- och kulturliv, synliggöra den levande samiska kulturen i det offentliga rummet och skapa förutsättningar för en stabil infrastruktur för samiska kulturinstitutioner. Det särskilda stödet till samisk kultur ska möjliggöra för samiska folket att själva kunna förmedla sin historia, sitt språk, sin identitet och sitt kulturarv. För att uppnå målet om en levande samisk kultur är språket avgörande. Vidare anges att den traditionella kunskapen utgör basen för samisk identitet och samisk kultur.

Sametinget anser, i enlighet med regeringen, att behoven av utvecklingsinsatser inom de olika samiska kulturyttringarna är mycket stora. Exempelvis inom bild- och formkonst, duodji och design, scenkonst, litteratur, jojk, musik och film. Även de samiska kulturinstitutionerna, organisationerna och föreningarna redovisar årligen långt större behov än vad Sametinget kan ge bidrag till. Utvecklingsåtgärder och insatser har fått stå tillbaka under många år på grund av Sametingets avsaknad av ekonomiska resurser. Sametinget konstaterar att trots att bidraget till samisk kultur höjts för budgetåret 2018 så är kulturanslaget inte tillräckligt för att genomföra uppdraget som förvaltningsmyndighet för samisk kultur.

4.1 Bidrag till samiska verksamheter och projekt

Sametinget fördelar verksamhetsbidrag till bland annat samiska kulturinstitutioner, organisationer, föreningar, samegårdar och kulturcentra. Genom sin närhet till den samiska allmänheten, sin sakkunskap, sitt arbete med aktuella samiska samhällsfrågor och arrangemang som stärker sammanhållningen såväl lokalt som i hela det samiska samhället bidrar dessa verksamheter till utvecklingen och stärkandet av samiskt konst- och kulturliv. Det överordnade målet med verksamhetsbidragen är att stärka samers känsla av sammanhang och därmed uppnå ett mer livskraftigt samiskt samhälle.

Stiftelsen Gaaltje – sydsamiskt kulturcentrum

I det sydsamiska området utgör *Gaaltje - sydsamiskt kulturcentrum* såväl en arena för samisk konst och kultur som en källa till information om det sydsamiska samhället. Gaaltje är en viktig resurs för samisk kultur, för revitaliseringen av det sydsamiska språket och för att skapa tillväxt på samiska villkor.

⁸ Budgetproposition 2018, 2017/18:1, Utgiftsområde 1 Rikets styrelse, s 35-36

Gaaltije har en vision om att bli ett nationellt center för samisk kultur och vill därför bedriva en verksamhet som bidrar till kulturell och språklig utveckling av det sydsamiska samhället. Gaaltije ska verka som ett publikt och välkomnande centrum för information om det sydsamiska samhället och kulturen samt vara en mötesplats och ett besöksmål. För att kunna bedriva denna verksamhet behöver Gaaltije en totalbudget på 5 000 tkr årligen varav från Sametinget 2 500 tkr.

Samisk scen- och berättarkonst

Den samiska scenen rymmer såväl teater som dans och rörelse, jojk, traditionell berättarkonst och musik⁹. Den samiska scenkonsten har ett ansvar som samiskspråkig arena och att bevara och utveckla de samiska språken. En viktig uppgift för scenkonsten är att göra den samiskspråkiga scenen tillgänglig för dem som inte har språket, något som med den nya tekniken är fullt möjligt. För utvecklingen av den samiska scenkonsten är ett djupare samarbete med såväl andra samiska teatrar som med urfolksteatrar världen över nödvändigt. Sametinget betonar vikten av utökade resurser för att möjliggöra utvecklingen av den samiska scenkonsten och för att nå målet med en samiskspråkig, turnerande teater med hög konstnärlig kvalitet.

Giron Sámi Teáhter (GST) finansieras främst av Sametinget som fördelar verksamhetsbidrag via anslaget, men även av Region Norrbotten och Västerbotten, Kiruna och Storums kommuner. 2018 var verksamhetsbidragen totalt 7 066 000 kr.

Målsättningen är att GST uppnår en ställning som samisk nationalscen på svensk sida av Sápmi. Sametinget och teatern har tillsatt en arbetsgrupp för att leda arbetet framåt mot en samisk nationalscen. Arbetsgruppen ser ingen anledning att utöka eller förändra teaterns nuvarande uppdrag, då det i praktiken redan är ett nationalscensuppdrag. Den samiska nationalscenen ska dubblera sin produktion och erbjuda fyra föreställningar per år till hela Sápmi. Den ska skapa en mindre föreställning som kan turneras till de platser som idag inte har möjligheter att ta emot teaterns ordinarie produktioner. På det sättet kan teatern nå flera av de mindre samiska förvaltningskommunerna. Teatern vill skapa en samisk utbildning som ökar kompetensen hos samiska regissörer, dramatiker, skådespelare, producenter, scenografer m.fl. Det är viktigt att förstärka teaterns kapacitet att arbeta med de samiska språken och metodiskt arbeta med återkommande samtal och seminarier i en programverksamhet som tar sikte på samiska samhällsfrågor idag.

Kostnaderna för en samisk nationalscen bygger dels på teaterns nuvarande kostnader, dels på en jämförelse av budgeten för den samiska nationalscenen i Norge (Beaivvaš sámi teáhter). Totalt landar kostnaderna på 25 000 tkr årligen. Sametinget föreslår att nationalscenen finansieras av Sametinget via anslaget.

Duodji

Sameslöjdstiftelsen Sámi Duodji har det överordnade ansvaret för utveckling av duodji och konsthantverk. Duodji utvecklas ständigt. Idag finns ett antal verksamheter som tangerar området, exempelvis design, formgivning och konsthantverk.

Inom duodji finns stora behov av utökade resurser för att Sámi Duodji ska kunna stärka och utveckla förutsättningarna för duodji- och konsthantverk. Stiftelsen är ett rådgivande och stödjande organ för de enskilda slöjdarna och konsthantverkarna. Dels möjliggörs en utveckling för enskilda utövare genom bland annat en arbetsstipendieordning, dels har Sámi Duodji i uppgift att initiera kompetensutveckling, bistå med nätverk och marknadsföring samt vara pådrivande vad gäller utveckling av duodji som näring samt forskning på duodji-området. Det är viktigt att Sametingen gemensamt stödjer arbetet med att finna former för skydd av traditionella samiska duodjiformer och mönster samt att samisk design stärks och utvecklas. Sametinget ämnar arbeta med att förbättra förutsättningarna för duodji som kultur och näring. Då anslaget inte har höjts nämnvärt under den senaste tioårsperioden, med undantag för höjningen 2018, har verksamhetsbidraget till stiftelsen varit på samma nivå. Stiftelsen har därför hamnat i ett dåligt ekonomiskt läge inför 2018 vilket har inneburit neddragningar på kansliet och varsel av personal. Stiftelsen får verksamhetsbidrag från Sametinget och Nämnden för hemslöjdsfrågor med ungefär lika mycket. De senaste åren har bidragen legat på ca två

⁹ Projektrapport: Strategi för den framtida samiska scenkonsten i ett samnordiskt perspektiv, Blind Heilmann Elisabeth, 2013. Se länk: https://www.sametinget.se/64399?file_id=1

miljoner kronor, vilket ger en totalbudget på ca fyra miljoner kronor. För att klara sin verksamhet skulle stiftelsen behöva ökade verksamhetsbidrag upp till sju miljoner kronor, vilket skulle innebära en ökning med 1,5 miljon kr från vardera Sametinget och Nämnden för hemslöjdsfrågor.

Samisk film

Film är ett viktigt verktyg för att förmedla samiska berättelser, för att synliggöra samernas livsvillkor i Sápmi och i det svenska samhället. Det är många människor i Sverige, som med hjälp av samisk film, har fått upp ögonen för urfolket samerna och att det finns en annan sida av landets historia som inte lyfts upp i ljuset.

International Sámi Film Institute (ISFI) bildades 2007 i Norge¹⁰. ISFI:s vision är att öka kompetensen för filmproduktion i det samiska samhället och att få en bättre ekonomisk grund för att utveckla, producera och filma samernas egna berättelser på de samiska språken. Det är viktigt för utvecklingen av en samisk filmindustri att det finns samiska filmproduktionsbolag som har äganderätten till de samiska filmprojekten. ISFI är en institution som arbetar för alla professionella filmarbetare över hela Sápmi. Nordiska samproduktioner är naturligt för den samiska filmindustrin. Institutet vill också främja samarbete med andra urfolksfilmarbetare och främja produktionen av filmer för samiska barn och unga. Fram till 2018 har ISFI totalt producerat 43 filmer, till största del kort-, spel och dokumentärfilmer, men även serier och internationella samproduktioner. Det samiska folket har också behov för kvalitetsfilmer på sitt eget språk och filmer som berättas från ett samiskt perspektiv. Det har en viktig samhällsbyggande effekt och är särskilt viktigt för samiska barn och unga. Uppbyggandet av en samisk filmbransch bör stärkas, där samiska filmproduktionsbolag själva kan stå för huvudägarskapet i de samiska filmprojekten.

Finansiering av ISFI sker via anslag från norska kulturdepartementet, Sametinget i Norge och Nordiska ministerrådet. Redan 2015 har Nordiska Rådet, med hänvisning till artikel 45 och 56 i Helsingforsavtalet, rekommenderat de nordiska regeringarna i Norge, Finland och Sverige att gå samman och finna en långsiktig hållbar ekonomisk finansiering av International Sámi Film Institute¹¹. Det norska Kulturdepartementets bidrag till drift har möjliggjort anställning av en filmkonsulent på visstidsanställning från och med 2017. ISFI vill förlänga den tjänsten, och ansöker även om finansiering från Sametingen i Sverige och Finland. Driftsbudgeten för 2019 ska täcka fyra anställda: en direktör, en filmkonsulent, en distributions- och internationaliseringskonsulent och en administratör. Filmverksamheten ökar årligen med ökande intresse för visningar, filmkulturella initiativ och större produktioner. Huvudmålet för 2019 är ökad produktion av spelfilmer för barn, satsning på samiska barn- och ungdomsfilmer och serier samt utveckla fler originalskrivna manuskript. ISFI vill fortsätta att lägga grunden för en professionell produktion av fler samiska spelfilmer, tv-serier och dokumentärfilmer, genom målinriktad utveckling av högkvalitativa samiska manuskript. Även här prioriteras barn och unga. ISFI vill ytterligare förstärka samarbetet inom det internationella nätverket med andra urfolksfilmskapare och institutioner.

ISFI ansöker om 1 500 tkr för 2019 och 2 300 tkr för 2020. Sametinget anser, i enlighet med Nordiska Rådet, att den svenska regeringen bör bidra till den långsiktigt hållbara finansieringen av ISFI. Sametinget föreslår att medlen fördelas av Sametinget via kulturanslaget.

Samisk idrott

Sametinget har i policydokumentet *Samisk idrott i tiden* formulerat samiska idrottspolitiska mål som Sametinget anser är viktiga att uppnå för att samer, barn och unga i synnerhet, ska ha tillgång till trygga arenor där de kan mötas, ta del av och utöva idrott på sina språk och på sina villkor. Genom att uppnå dessa mål uppnår vi också en bättre hälsa, såväl fysiskt som psykiskt, i det samiska samhället. Målen är en fri och självständig gränsöverskridande samisk idrottsrörelse, en god samisk folkhälsa, idrottsaktiviteter med särskilt fokus på barn och ungdomar, samiska idrottsstävlingar och aktiva medlemsföreningar, ett holistiskt perspektiv på vår idrott och en jämställd idrottsrörelse. Sametinget anser det nödvändigt att samiska idrottsföreningar och organisationer ska få tillräckliga resurser för att bedriva en samisk idrottsverksamhet som bidrar till en god

¹⁰ <http://www.isfi.no/eng/about/isfi/>

¹¹ Nordisk Råd, Rek. 24/2015, Finansiering av internationalt samisk filminstitut (ISFI)

samisk folkhälsa. För att kunna nå dessa mål behöver samisk idrott enligt policydokumentet förstärkas med 1 500 tkr.

Samiska organisationer och föreningar

Verksamhetsbidrag fördelas även till organisationer och föreningar. De besitter en bred sakkunskap inom sina respektive intresseområden och är viktiga aktörer i utvecklingen och stärkandet av samiskt konst- och kulturliv och det samiska samhället. När anslaget höjs kan mer medel fördelas till dessa verksamheter.

I Sverige finns idag ett trettiotal sameföreningar som får verksamhetsbidrag från Sametinget. Gemensamt för sameföreningarna är att de skapar samhörighet bland samer i de områden där de verkar. De bidrar till en trygg plats där medlemmarna kan utöva, uttrycka eller ta del av samisk konst och kultur. Sameföreningarna är viktiga lokala samlingspunkter som stärker samisk kultur och identitet på lokal nivå. De bidrar till att ge samerna i lokalsamhället en känsla av gemensamt sammanhang.

Sametinget beviljar bidrag till ett tiotal samegårdar som utgör viktiga lokala mötesplatser som främjar och stärker den samiska kulturen. Samegårdarna bidrar till att sprida kunskap om samisk kultur och samiska samhällsfrågor till det omgivande samhället genom sina olika arrangemang. Samegårdar är lokaler som förvaltas och brukas av samer på lokal nivå, där aktiviteter ordnas som främjar möten mellan samer och som stärker kultur på lokal nivå.

De samnordiska konstnärorganisationerna är också ett tiotal och arbetar gränsöverskridande i Sápmi för att främja och stärka det professionella utövandet av olika kultur- och konstformer. De organiserar kompositörer, jojkare, författare, skådespelare och scenarbetare, filmarbetare samt bild- och formkonstnärer. Sametinget vill främja starka och livskraftiga samnordiska samiska konstnärorganisationer som har medlemmar i hela Sápmi och som verkar för att främja och stärka samiskt konst- och kulturliv.

Riksorganisationerna är rikstäckande och bedriver verksamhet som främjar, utvecklar och stärker samiskt kulturliv i det samiska samhället. Dessa organisationer arbetar bland annat för att stärka den samiska kulturen, rennäringen, de samiska rättigheterna, de samiska ungdomarna och de samiska språken. De arbetar med viktiga samiska kultur- och samhällsfrågor, som verkar för att främja och stärka samisk kultur samt skapar arenor för möten och samverkan mellan olika samiska grupper.

Det finns dessutom ett antal särskilda intresseorganisationerna, som bedriver verksamhet bland annat inom samiska rättsfrågor, samisk litteratur och samiska författare samt samisk matkultur.

Vid utökat anslag kan alla dessa verksamheter få mer medel i bidrag.

Samiska medier

Sametingets roll när det gäller samiska medier är att bereda förutsättningar för samiska medier att existera och att prioritera samisk språkanvändning. Sametinget beviljar verksamhetsbidrag till ungdomstidskriften *Nuorat* som kommer ut med fyra nummer per år¹² och magasinet *Samefolket* som ger ut sju nummer per år¹³. Verksamhetsbidraget till dessa tidskrifter har legat på ungefär samma nivå under flera års tid, vilket har lett till att *Samefolket* har fått dra ner antalet nummer från tolv till sju per år för att klara ekonomin. Sametinget vill genom ökat anslag kunna stödja dessa tidskrifters fortsatta utveckling.

Det finns fortfarande inga dagstidningar på samiska i Sverige. Enligt presstödsförordningen¹⁴ krävs en abonnerad upplaga på 750 exemplar för att bevilja stöd till en samisk dagstidning. Det redaktionella innehållet ska till minst 25 procent vara skrivet på samiska¹⁵. Huvudredaktionen ska vara lokaliserad i Sverige och tidningen ska distribueras i huvudsak i Sverige¹⁶. Sametinget anser att kravet på abonnerad upplaga är för högt ställt och att kravet på att huvudredaktionen ska vara lokaliserad i Sverige inte är realistiskt. Sametinget

¹² <http://nuorat.se/min-birra-om-nuorat/>

¹³ <https://samefolket.se/om-samefolket/>

¹⁴ 2 kap, 1 §, 1st, p 1, presstödsförordningen (1990:524)

¹⁵ 2 kap, 8 §, presstödsförordningen (1990:524)

¹⁶ 2 kap, 11 §, presstödsförordningen (1990:524)

vidhåller fortfarande, i enlighet med förstudien som överlämnades till regeringen 2011¹⁷, att presstödet till samiska dagstidningar bör samordnas mellan de nordiska länderna så att stödberättigade tidningar kan spridas till hela det samiska språkområdet. Samer i Sverige har inte samma möjligheter som samerna i Norge att få tillgång till samisk nyhetsförmedling, samhällsbevakning och opinionsbildning via dagspress. Utvecklingen går mot tidningar i digitalt format, vilket sannolikt är till gagn för det samiska folket som bor utspritt på en stor geografisk yta uppdelad av nationsgränser.

Sametinget ser ett stort behov av att utökade resurser till tidningar som ges ut på de samiska språken. Sametingets vision är enligt det mediepolitiska handlingsprogrammet¹⁸ att vi samer ska känna oss respekterade i det svenska samhället och att det finns god kunskap om vårt samhälle och vår kultur. Här spelar medierna en stor roll.

Samisk litteratur

Statistiken för utgivna samiskspråkiga böcker på svensk sida har under lång tid varit mycket låg med 0,2 originalverk per år. Utvecklingen har sakta börjat vända mot det bättre med fler samiska författare och fler som vill skriva på samiska. Sametinget anser att samisk förlagsverksamhet bör stärkas, att en samisk författarutbildning bör etableras och att det nordiska samiska samarbetet bör förbättras för att stärka samiska författares villkor.

Statens kulturråd har fått i uppdrag av regeringen att under perioden 2017-2019 genomföra insatser som har syfte att främja utgivning och spridning av litteratur på de nationella minoritetsspråken. Uppdraget ska samordnas med relevanta aktörers verksamhet och synpunkter ska inhämtas från bland annat Sametinget.

¹⁷ Förutsättningar för gränsöverskridande tidningssamarbete på samiska och meänkieli

¹⁸ Antagen av Sametingets plenum 2013-02-19--21

5. Utgiftsområde 23, 1:22 Främjande av rennäringen

Utökning (tkr)	2018	2019	2020	2021	2022
	utfall	prognos	beräkning	beräkning	beräkning
Klimatanpassning				10 000	15 000
Rovdjursersättning			53 000	47 000	47 000
Renbruksplaner Sametinget	2 000	2 000	6 000	6 000	6 000
Renbruksplaner Skogsstyrelsen	2 000	2 000	6 000	6 000	6 000
SUMMA UTÖKNING	4 000	4 000	65 000	69 000	74 000

5.1 Klimatanpassning

SMHI fick under 2016 i uppdrag av regeringen att utlysa medel till svenska myndigheter för att utveckla handlingsplaner för sitt klimatanpassningsarbete. Sametinget beviljades medel och har därefter arbetat fram en handlingsplan för klimatanpassning som gäller för 2017 och framåt.

Nyckeln till framgångsrik klimatanpassning inom rennäringen och samiskt samhällsliv är att minska sårbarheten genom flexibilitet. Det är det tydliga budskap som kommer fram från såväl forskning, traditionell kunskap och intervjuade informanter.

Forskningens rekommendationer är tydliga: Det krävs aktiva politiska beslut och förändring av lagstiftningen för att stärka samiska näringar och den samiska kulturen i ett ändrat klimat. Ökat inflytande och hänsyn till samiska näringar och den samiska kulturen i samråd och beslutsprocesser är ytterligare åtgärder som forskningen lyfter som viktiga för att möta ett förändrat klimat.

En stor del av de åtgärdsförslag och resonemang som ligger till grund för handlingsplanen handlar om åtgärder direkt kopplade till renskötseln. Behovet av riktade informationsinsatser, ökad kommunikation och mer forskning uppmärksammas i handlingsplanen.

Handlingsplaner för klimatanpassning för samebyar

En prioriterad insats är samebyvisa handlings- och genomförandeplaner för klimatanpassning och i det arbetet möjlighet att ta fram egna sårbarhetsanalyser. Utredningarna bör vara kopplade till ett stöd för samebyarna som kan sökas för att genomföra faktiska åtgärder utifrån klimatanpassning inkluderat befarad torka och bränder. Uppskattad kostnad för denna åtgärd är ca 5-10 mkr/år miljoner kronor för utredningar och 5-10 000 tkr/år för att genomföra meningsfulla och praktiska åtgärder.

Samråd vid etableringsprocesser

Verka för stöd till samråd för de samiska näringarna och den samiska kulturen. Som exempel tar skogs- och intrångsfrågorna upp mycket tid för samebyarna. Detta förväntas öka med en fortsatt utbyggnad av vindkraft. Uppskattningsvis 25-50% av en heltidstjänst krävs i dagsläget av varje sameby för att bevaka deras intressen i olika samråd. Ibland krävs högre juridisk kompetens vilken då får köpas in som en extern tjänst av de olika samebyarna. Samer utanför samebyarna brukar land och vatten till sin försörjning genom jakt, fiske och gårdsbruk. De måste försäkras sin rätt till mark och vatten och bli hörda i sammanhanget. Även samer utanför samebyarna kan lägga mycket tid, kraft och engagemang i exploateringsfrågor som berör Sápmi, vilket är ett viktigt arbete för de samiska näringarnas och den samiska kulturens överlevnad.

Sametinget bör ges uppdrag och resurser att etablera ett stöd till samebyar och samiska aktörer som på olika sätt arbetar med frågor för att skydda det samiska landskapet. Sametinget bör utforma stödet och avgöra hur det på effektivaste sätt kan komma aktörerna till del. Kostnaden för ett sådant stöd som t.ex. föreslås till stöd för samebyarnas planering och deltagande i samråd, har uppskattats till 5-10 miljoner kronor per år utifrån

antagandet att varje sameby får ersättning för det arbete som krävs vid olika typer av exploateringsprocesser som har samband med klimatförändringen.

5.2 Nya ersättningsbelopp för rovdjursförekomst

Sametinget föreslår följande ersättningsbelopp:

	Föryngring	Regelbunden förekomst	Tillfällig förekomst
Lo	340 000	120 000	60 000
Järv	335 000	115 000	60 000
Varg	840 000	135 000	60 000

Örn och björn bör baseras i huvudsak på betesområdenas areal:

Björn	7 200 000 kr
Örn	1 750 000 kr

Baserat på 2017 års inventering innebär det en ökning av ersättningen för rovdjursförekomst från ca 50,4 mkr till 97 mkr, dvs en ökning på närmare 47 mkr. Förslaget utgår från viltskadeförordningen och innehåller nya beräkningar som ska utgöra ledning för vilket ersättningsbelopp Sametinget föreslår till regeringen varje år.

Viltskadeförordningen SFS (2001:724) 6 § Efter förslag av Sametinget beslutar regeringen med vilket belopp ersättning skall lämnas till samebyarna för:

1. Varje föryngring av varg, järv och lo inom en samebys betesområde och
2. Regelbunden eller tillfällig förekomst av varg, järv och lo

Efter förslag av Sametinget beslutar regeringen med vilket totalt belopp ersättning skall lämnas för skador som björn och örn orsakar på renar. Ersättningen enligt andra stycket fördelas mellan de ersättningsberättigade samebyarna i förhållande till betesområdenas areal.

Enligt 7 § ska ersättningsbeloppen enligt 6 § första stycket beräknas med ledning av

1. medelslaktvärdet på en ren med tillägg för honrenarnas produktionsvärde,
2. uppskattningar av hur många renar som dödas av respektive rovdjursart,
3. uppskattningar av i vilken utsträckning kalvar respektive vuxna renar dödas av respektive rovdjursart och
4. det merarbete som angrepp av respektive rovdjursart orsakar.

Ersättningsnivåerna som är idag har legat på samma nivå sedan 2002. Sametinget bedömer att det genom senaste årens forskning finns nya välgrundade underlag för att beräkna mer korrekta ersättningsbelopp för de skador som rovdjuren orsakar inom samebyarnas betesområden.

Förslagen grundar sig på i huvudsak tre olika forskningsrapporter. En rapport rörande lo och järvens effekter på samebyarnas slaktuttag (Hobbs et al ¹), en rapport om samebyarnas merarbete (Junros /Boström 2), en rapport om björnarnas predation (Viltskadecenter 3). Vår bedömning är att dessa rapporter är de just nu mest tillförlitliga underlagen för att bedöma vilka belopp ersättning ska utgå till samebyarna för rovdjurens skador.

6. Utgiftsområde 24 Näringsliv, Anslag 1:5 näringslivsutveckling

Utökning (tkr)	2018	2019	2020	2021	2022
	utfall	prognos	beräkning	beräkning	beräkning
Utveckling av samiskt näringsliv			1 000	2 000	3 000
SUMMA UTÖKNING	0	0	1 000	2 000	3 000

6.1 Utveckling av samiskt näringsliv

Sametinget har som ambition att utveckla all samisk näringsverksamhet, vilket innebär att resurser krävs för både strategisk utvecklingsplanering samt hantering av olika stödformer som EU-stöd och framtida regionalpolitiska medel. Till skillnad mot rennäringen finns idag inget tillförlitligt statistiskt material för de övriga samiska näringarna. För att Sametinget skall kunna få en heltäckande bild av det samiska näringslivet krävs finansiering för att:

- identifiera omfattningen av samiska företag inom samiskrelaterade näringar
- göra en multiplikatorstudie utifrån värdet av allt samiskt näringsliv inom olika samiska områden
- utreda eventuella skillnader i mäns och kvinnors företagande
- ge förslag till en reell resursförstärkning för att utveckla samiskt näringsliv.

7. Investeringar och finansiering

Verksamhetsinvesteringar

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
(tkr)	Utfall	Prognos	Beräkn.	Beräkn.	Beräkn.	Beräkn.
Immateriella investeringar						
Datasystem, rättigheter m.m.	3 773	2 700	2 700	2 700	1 000	0
Materiella investeringar						
Maskiner, inventarier och installationer m.m.	167	1 500	1 000	1 000	0	0
Byggnader, mark och annan fast egendom						
Övriga verksamhetsinvesteringar						
Summa verksamhetsinvesteringar	3 940	4 200	3 700	3 700	1 000	0
Finansiering						
Lån i Riksgäldskontoret (2 kap. 1 § kapitalförsörjningsförordningen)	1 084	1 500	1 000	1 000	0	0
Bidrag (2 kap. 3 § kapitalförsörjningsförordningen)						
Finansiell leasing (2 kap. 5 § kapitalförsörjningsförordningen)						
Anslag (efter medgivande av regeringen)	2 856	2 700	2 700	2 700	1 000	0
Summa finansiering	3 940	4 200	3 700	3 700	1 000	0

8. Finansiering

Låneram och räntor för verksamhetsinvesteringar

(tkr)	2018 Utfall	2019 Prognos	2020 Beräkn.	2021 Beräkn.	2022 Beräkn.	2023 Beräkn.
IB lån i Riksgäldskontoret	1 470	2 177	3 043	2 909	2 324	1 057
Nyupplåning (+)	1 508	1 500	1 000	1 000	0	0
Amorteringar (-)	-801	-634	-1 134	-1 585	-1 267	0
UB lån i Riksgäldskontoret	2 177	3 043	2 909	2 324	1 057	1 057
Beslutad/föreslagen låneram	2 600	3 500	3 500	3 500	3 500	3 500
Ränteutgifter	32	32	32	32	15	5
Finansiering av räntor och avskrivningar						
Utgiftsområde 1 anslag 3:1	-801	-602	-1 102	-1 553	-1 252	5
Övrig finansiering	23					

Anslagskredit

Sametingets anslagskredit 2018 samt 2019 uppgick till 3 % av anslag. För att bättre kunna planera och nyttja medel bör anslagskredit om 3 % på beviljat belopp vara möjligt att förfoga över även kommande år.

Främjande av rennäringsen m.m. 1:22 har svårare att planera sina kostnader då anslaget är styrt av föreskrifter och förordningar som styr utbetalningar av transfereringar. Anslaget behöver därmed få nyttja en beräknad anslagskredit om 3 % på beviljat belopp.

Låneram

Låneramen för Sametinget uppgick 2018 till 2 600 tkr och inför 2019 begär Sametinget en ökning av låneramen till 3 500 tkr. Sametingets förbrukning av låneramen uppgick 2018 till 2 177 tkr.

Antalet anställda hos Sametinget har ökat och behov av större lokaler finns både i Jokkmokk och Östersund vilket kommer innebära att Sametinget behöver se över lokalbehovet på respektive ort vilket kan innebära utbyggnad av lokaler alternativt flytt.

Under 2018 har Sametinget sett över sin IT-miljö och dess säkerhet enligt nya dataskyddsförordningen och ser ett uppdateringsbehov av licenser och system vilket kommer att påverka låneramen.

Räntekontokredit

Sametinget räntekontokredit har historiskt uppgått till 5 000 tkr vilket Sametinget föreslår vara oförändrat.

Övrigt

Enligt kapitalförsörjningsförordningen ska anläggningar som används av Sametinget finansieras via lån från Riksgäldskontoret med vissa undantag för anslag främjande av rennäringsen m.m. 1:22

Bilaga 1 Jämställdhet

Sametinget antog 2016 ett jämställdhetsprogram med syfte att arbeta för att öka jämställdheten i det samiska samhället. 2010 genomförde Sametinget särskilda satsningar för samiska kvinnor utifrån regeringens uppdrag. 2013-2014 fick Sametinget tillsammans med 18 andra myndigheter ett särskilt uppdrag av regeringen att arbeta med jämställdhetsintegrering.

Sametinget ser behovet av att identifiera kunskapsluckor för vad och vilka jämställdhetsproblem som finns i det samiska samhället. För att klara detta avser Sametinget att kartlägga inom vilka områden utvecklingsbehoven är som störst. Utifrån genomförd kartläggning och nulägesanalys ska Sametinget skapa mål, aktiviteter och inriktning på jämställdhetsområdet.

Utöver detta behöver Sametinget arbeta med att identifiera vad samisk jämställdhet inom Sápmi är. Detta ur ett urfolksperspektiv.

För att kunna genomföra kartläggningen bedömer Sametinget ett behov av konsultstöd som genomför kvantitativa alternativt kvalitativa undersökningar i det samiska samhället. Utifrån undersökningen genomförs en analys.

Inom en del av samebyarna och renskötseln är det många som anser att kvinnor och män har olika förutsättningar inom renskötseln medan i andra områden så finns det samebyar där man anser att kvinnor och män är jämställda. Renskötseln är idag mansdominerad men statistiken visar att andelen kvinnliga gruppledare och renägare har ökat under de senaste tio åren. Sametinget vill arbeta aktivt med att öka jämställdheten inom rennäringen. Arbetet ska bli ledande för insatser att öka jämställdheten även inom andra näringar. Effektiva metoder kan vara jämställdhetsplaner, utbildningar, mentorskap och nätverk för att nå framgång.

Under hösten 2018 genomförde därför Sametinget en konferens om Kvinnor och renskötsel med syfte att föra diskussioner om kvinnors ställning inom renskötselyrket samt för att ge deltagarna en möjlighet till erfarenhetsutbyte vilket skulle utmynna i förslag och idéer till hur Sametinget konkret kan arbeta vidare med jämställdhetsfrågor som bland annat forum för dialog som sedan skulle mynna ut i problemlösningssverktyg. Konferensdeltagarna påtalade också vikten att få in samtliga kön inom Sápmi i jämställdhetsarbetet.

Bilaga 2 Kultur

Vi samer har en lång sammanhängande historisk anknytning till de områden där vi bedrivit vår näring och utvecklat vår kultur, långt före tiden för nationalstatens bildande. Grunden för samisk kultur är att alla delar av tillvaron hör samman i en naturlig enhet. Samisk kultur har sitt ursprung i den traditionella samiska kunskapen och förhållningssättet till naturen. Renen och renskötsel, jakt och fiske, det naturnära levnadssättet, språket och släkten är fortfarande idag en viktig grund för både det traditionella och det innovativa samiska konst- och kulturlivet.

Samisk kultur innefattar såväl de konstnärliga uttrycken som institutionernas, föreningarnas och organisationernas verksamheter. En av kulturens och konstens viktigaste uppgifter är att ta upp svåra frågor som berör oss. Samisk litteratur, scenkonst, jojk, film samt bild- och formkonst uttrycker och berättar om våra livsvillkor. Samiska kulturinstitutioner, organisationer, föreningar och kulturcentra bidrar till en känsla av sammanhang. För Sametinget är det viktigt att skapa förutsättningar för att stärka och utveckla ett levande samiskt kulturliv för att uppnå en livskraftig och hållbar samisk livsmiljö¹⁹. Ett levande och starkt samiskt kulturliv stärker samisk samhörighet och identitet samtidigt som kulturen bidrar till ett aktivt lokalsamhälle där folk vill leva och bo. Kulturaktiviteter har därför en viktig roll i det samiska samhället. Samisk kulturutövning skapar tillhörighet, trivsel och livskvalitet men även arbetsplatser med samisk kultur som grund.

Vi vill skapa bestående och långsiktigt hållbara ekonomiska förutsättningar att främja alla delar av det samiska kulturlivet, vilket inkluderar samiska kulturarv och kulturmiljöer. Det finns idag ett stort resursbehov för både insatser som främjar och stärker en stark och levande samisk kultur och för åtgärder som möjliggör en stabil infrastruktur för de samiska institutionerna, organisationerna och föreningarna. Anslaget 1:2, ap.5 Bidrag till samisk kultur behöver därför utökas under de kommande åren. Förslag till åtgärder inom kulturområdet bygger på Sametingets kulturpolitiska handlingsprogram för 2018-2021.

Stärka Sametingets förvaltningsansvar för samisk kultur

Sametinget är förvaltningsmyndighet inom rennäringens områden och för samisk kultur²⁰. Många samiska frågor förvaltas av andra myndigheter, såsom Länsstyrelserna, Riksantikvarieämbetet, Statens kulturråd, Institutet för språk och folkminnen med flera. Sametinget vill föreslå regeringen att samla förvaltningsansvaret och resurserna för samiska kulturfrågor hos Sametinget. De är omfattande ansvarsområden, men Sametinget är berett att ta ansvaret för att kunna nå målet att bibehålla, stärka och utveckla ett levande samiskt kulturliv.

Samernas bibliotek

Regeringen beslutade år 2017 att uppdra till Sametinget att utvärdera och analysera verksamheten vid samernas bibliotek²¹ samt lämna förslag på ytterligare åtgärder för att vidareutveckla biblioteket. Regeringen gjorde bedömningen att Sametingets biblioteksverksamhet är en central del i arbetet med att revitalisera de samiska språken och stärka deras ställning i samhället. En levande och modern biblioteksverksamhet bidrar till en positiv utveckling för de samiska språken genom att bland annat synliggöra och tillgängliggöra den samiska litteraturen samt stödja de samiska språken inom utbildningsområdet. Uppdraget redovisades till regeringen i mars 2018.²²

Utvärderingen visade att verksamheten på Samernas bibliotek inte har kunnat följa den utveckling som har skett på biblioteksområdet i övrigt. Bland annat saknas samiska skolbibliotek med rikt utbud av samisk litteratur för barn, och överlag tillräckligt med böcker och annan media på de samiska språken. Intresset och framförallt kännedomen om för bibliotekets verksamhet och service är låg hos den samiska allmänheten, vilket har fått till följd att biblioteket nyttjas i låg grad.

Sametinget anser att biblioteksverksamheten behöver utvecklas och därför föreslås att Samernas bibliotek blir ett nationellt samiskt – och urfolksbibliotek. Biblioteksverksamheten har en central roll i arbetet med att

¹⁹ Eallinbiras - Sametingets livsmiljöprogram, antaget av Sametingets plenum 2009-02-19, § 11

²⁰ 1 §, Förordningen (2009:1395) med instruktion för Sametinget

²¹ Regeringsbeslut 2017-09-28, Ku2015/02788/DSK, Uppdrag till Sametinget avseende Samernas Bibliotek

²² https://www.sametinget.se/120745?file_id=1

revitalisera de samiska språken och stärka deras ställning i samhället. En levande och modern biblioteksverksamhet bidrar till en positiv utveckling för de samiska språken genom att synliggöra och tillgängliggöra den samiska litteraturen samt stödja de samiska språken inom utbildningsområdet. Samernas bibliotek har en viktig roll i att synliggöra samernas berättelser, historia, nutida livsvillkor samt öka kunskapen om samiska frågor i det omgivande samhället. Det i sin tur leder till ett starkare och mer livskraftigt samisk samhälle.

Det krävs mer resurser till såväl verksamheten vid Samernas bibliotek som till samisk skolbiblioteksverksamhet. Biblioteket ska särskilt prioritera service till barn och unga och till skolbiblioteken, men även till dem med olika typer av funktionsnedsättningar, till forskare och alla andra. Biblioteket ska informera och ge råd till låntagare både fysiskt och via webben, ägna sig åt strategiskt arbete i samverkan med andra aktörer, katalogisering av samiskt material och erbjuda utbud av medier och tjänster. Behovet är stort av personal med barnpedagogisk inriktning. En ordning bör inrättas där pliktexemplar av all nyproducerad samisk litteratur lämnas till Samernas bibliotek, så de kommer den samiska allmänheten till godo. Samiska talböcker på Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) bör finnas tillgängliga vid Samernas bibliotek. Även utgivning och produktion av samisk litteratur bör öka, liksom av samiska ljudböcker, punktskriftsböcker, lättlästa nyheter, e-böcker och talböcker. Personer med olika funktionshinder ska kunna ta del av samisk litteratur och övriga media på samiska på jämlika villkor.

Samiskt kulturarv

Árbediehtu (traditionell kunskap) har en central roll i det samiska samhället. Den förs vidare från generation till generation genom muntligt berättande och traditionella sedvänjor. Sametinget anser det viktigt att stärka, utveckla och sprida árbediehtu i det samiska samhället. En levande och stark traditionell kunskap inom kulturuttryck och kulturutövande bidrar till att stärka det samiska konst- och kulturlivet. Genom att förstå vår egen plats i tiden kan vi skapa bättre förutsättningar för förändring. Därför anser Sametinget det viktigt att främja, bevara och lyfta fram det samiska kulturarvet.

Immateriella kulturarv

Den 9 december 2010 ratificerade Sverige Unescos *konvention om skydd för det immateriella kulturarvet (Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage)*, som Unesco antog vid sin generalkonferens 2003.

Institutet för språk och folkminnen (ISOF) utsågs av regeringen att som samordnande myndighet utveckla arbetet med tillämpningen av konventionen i Sverige. I förslaget till nationellt genomförande föreslogs att Nordiska museet, Nämnden för hemslöjdsfrågor, Riksantikvarieämbetet och Statens musiksamlingar genom Svenskt visarkiv blir nodansvariga myndigheter/institutioner inom sina respektive fackområden. Nodernas ansvar är muntliga traditioner, sociala sedvänjor, tankemönster och ritualer, immateriella kulturarv som bygger på handens kunskap, kulturmiljö i anslutning till ortnamn, skötselåtgärder och traderad kunskap samt platsspecifika berättelser samt expressiva uttrycksformer i form av sång, instrumentalmusik och dans. Ett viktigt arbetsätt för noderna är att till sig knyta ett nätverk av intressenter, aktörer och experter inom respektive område. I regeringsbeslutet anges särskilt att i frågor avseende det samiska immateriella kulturarvet ska arbetet ske i samråd med Sametinget. Från 2011 till 2015 har Sametinget och Ájtte, Svenskt fjäll- och samemuseum, deltagit i arbetsmöten med ISOF och nodansvariga myndigheter och institutioner. Sametinget tillsatte 2012 en samisk arbetsgrupp med sakkunniga representanter för de olika områdena inom konventionen, tillika nodrepresentanter till de fyra noderna. Arbetsgruppen deltog på nodmöten och Sametinget inlämnade synpunkter till ISOF:s rapporter. 2016 var Sametinget på grund av bristande resurser tvungen att lägga arbetsgruppen vilande. Sametinget ingår i dagsläget i samrådsgruppen för arbetet med konventionen tillsammans med ISOF och andra berörda myndigheter och institutioner.

Sametinget ser sig som den part som ska arbeta med de samiska immateriella kulturarven inom konventionen och vill därför föreslå att Sametinget får i uppdrag att vara nodansvarig myndighet för samiska kulturarv inom arbetet med denna konvention. Eftersom Finland och Norge också har ratificerat konventionen, finns en intention att arbeta med de samiska kulturarven på nordisk nivå. Ett sådant arbete kan Sametinget utveckla mer ifall Sametinget blir utsedd till nodansvarig myndighet för samisk kultur.

Samiska arkivsamlingar

Den europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk, artikel 12.1.g, innehåller en bestämmelse rörande arkivering. Där anges att i fråga om kulturell verksamhet och kulturella inrättningar ska staterna uppmuntra och/eller underlätta upprättandet av organ med uppgift att insamla samt förvara, presentera eller offentliggöra verk framställda på landsdels- eller minoritetsspråk.

I Sverige finns i dag ingen statlig myndighet som har detta ansvar när det gäller arkivmaterial på de samiska språken. Enligt förordningen (2007:1181) med instruktion för Institutet för språk och folkminnen ska myndigheten bl.a. samla in, bevara, vetenskapligt bearbeta samt sprida kunskap och material om det svenska språket, de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romani chib, det svenska teckenspråket samt dialekter, folkminnen, folkmusik och namn i Sverige. Myndigheten har således inget utpekad ansvar för att samla in, bevara och vetenskapligt bearbeta arkivmaterial på eller om de samiska språken.

Sametinget är enligt förordningen (2009:1395) med instruktion för Sametinget förvaltningsmyndighet för samisk kultur och ska enligt sametingslagen (1992:1433) leda det samiska språkarbetet. Det innebär att myndigheten har ansvar för samisk språkvård och fördelar bidrag till samisk kultur och språk. Myndigheten har dock inget ansvar för att samla in, bevara och vetenskapligt bearbeta samiskt arkivmaterial, utöver det ansvar som alla myndigheter har att hålla myndighetsarkiv bestående av inkomna och upprättade handlingar. Samernas bibliotek, som är Sametingets bibliotek, samlar bl.a. litteratur på samiska men är inget arkiv för samiskt material.

Stiftelsen Ájtte, Svenskt fjäll- och samemuseum, har enligt stiftelsens stadgar bl.a. i uppgift att bedriva huvudmuseiverksamhet i Sverige för den samiska kulturen, innefattande forskning kring denna kultur samt att dokumentera, belysa och informera om den samiska kulturens utveckling och de samiska traditionerna. Det åligger stiftelsen särskilt att bl.a. vårda, förteckna, vetenskapligt bearbeta och genom nyförvärv berika de samlingar och det dokumentationsmaterial som har anförtrots stiftelsen. Stiftelsen har således i uppgift att samla in, bevara och vetenskapligt bearbeta material om den samiska kulturen, men har ingen utpekad uppgift kring de samiska språken även om det finns material på samiska i museets samlingar och arkiv. Material finns bl.a. tillgängligt i Ájttes arkiv- och bibliotekscentrum, Ája, som delar lokaler med Samernas bibliotek. Härutöver finns naturligtvis andra enskilda organisationer som i sina arkiv och samlingar har material med samisk anknytning, men det finns ingen statlig myndighet som har ett samlat utpekad ansvar för insamling, bevarande och bearbetning av arkivmaterial med koppling till urfolket samerna. Regeringen har i propositionen Kulturarvspolitik gjort bedömningen att det finns skäl att överväga om det finns behov av ytterligare insatser för att samla in, bevara och vetenskapligt bearbeta arkivmaterial med koppling till urfolket samerna och de samiskaspråken. Regeringen har därför gett Institutet för språk och folkminnen och Sametinget i uppdrag att, efter samråd med samiska organisationer, se över behovet av sådana insatser och om det behövs ett förtydligande av det statliga ansvaret.

Sametingets ståndpunkt är att det statliga ansvaret bör ligga hos Sametinget som förvaltningsmyndighet för samisk kultur och vill därför föreslå att ett nationellt samiskt arkiv inrättas under Sametinget. Arbetet kan ske i samråd med Riksarkivet och andra arkivinstitutioner med samiska samlingar. Förutsättningarna för att få en samlad överblick av samiskt arkivmaterial skulle kunna förbättras avsevärt genom inrättandet av ett samiskt arkiv. Lokaliseringen av ett samiskt arkiv skulle kunna ske på exempelvis Ájtte, Svenskt fjäll- och samemuseum i Jokkmokk eller flera orter i Sápmi. Ájtte fungerar redan idag som arkivcentrum för samiskt arkivmaterial genom verksamheten på Ája (arkiv- och bibliotekscentrum). Enskilda personer, föreningar och organisationer kan skänka eller deponera sina samlingar där. Genom en samverkan mellan Sametinget och Ájtte skulle Ájttes verksamhet och roll som ansvarsmuseum för samisk kultur stärkas. Sametinget föreslår därför att Sametinget tilldelas ett statligt ansvar för ett framtida samiskt arkiv, med särskilda resurser för verksamheten. Sametinget föreslår vidare att förvaltningsuppdraget för ett samiskt arkiv införs både i arkivlagen och i sametingslagen. Genom detta tydliggörs det samiska folkets inflytande och delaktighet när det gäller samiska arkivsamlingar.

Samiska kulturmiljöer

Att skydda och vårda kulturarvet är en nationell angelägenhet och ansvaret delas av alla. Sametingets definition av samiskt kulturarv är det samiska folkets kultur och historia i en geografisk kontext. Kulturarvet

återspeglar en svunnen tid samtidigt som det är basen för ett tankesystem och dagens levande samiska kultur. Kulturmiljön och kulturlandskapet är en del av kulturarvet.

Sametinget vill föreslå att Sametinget utses som förvaltningsmyndighet även för samiska kulturmiljöer, såsom i Norge. I Norge har Riksantikvarien ett överordnat ansvar, men förvaltningen av samiska kulturminnen ligger på Sametinget. Sametingets nio lokalkontor fungerar som kulturminnesförvaltningarna på fylkeskommunerna (motsvarande länsstyrelserna). Sametinget förvaltar samiska kulturminnen enligt kulturmiljölagen och handlägger plan- och byggfrågor så som fylkeskommunerna. Deras ansvarsområden överlappar varandra. Även de samiska museerna i Norge ligger under Sametinget.

Viktiga utgångspunkter för Sametingets ståndpunkt är FN:s urfolksdeklaration, Konventionen om biologisk mångfald, Konventionen om det immateriella kulturarvet och den Europeiska landskapskonventionen. Precis som andra folk har det samiska folket också rätt till sitt kulturarv. Målsättningen är ett långsiktigt hållbart nyttjande av marker och naturresurser inom samiskt område där utgångspunkten är samisk historia och samisk värdering. Sametinget vill värna, bevara och synliggöra det samiska kulturarvet, stärka kunskaperna om samisk tradition och historia samt förvalta det samiska kulturarvet med bakgrund av egen historia och egna värderingar. Genom att Sametinget blir förvaltningsmyndighet för samiska kulturmiljöer tillförsäkras nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer. Det bidrar till Sveriges arbete med att nå miljö kvalitetsmålen samt internationella konventioner. Fördelar med Sametinget som förvaltningsmyndighet för samiska kulturmiljöer:

- En tydlig samrådspart vad gäller bland annat samhällsplanering och förvaltning
- Aktuell kunskap om samiskt kulturarv upprätthålls och samlas hos berörda myndigheter, organisationer och allmänheten
- Samiska traditionella kunskaper respekteras och används i ökad utsträckning som underlag för politiska och förvaltningsmässiga beslut
- Principen om fritt och informerat förhandssamtycke (FPIC) kommer att praktiseras
- I det samiska perspektivet är alla frågor miljöfrågor; kultur går inte att skilja från natur, därför får miljöfrågor större utrymme i det övriga samhället
- Information om tillståndet på samiska kulturmiljöer insamlas och kulturmiljöer bevaras, restaureras och förvaltas på rätt sätt
- Möter behovet av att skydda samiska kulturmiljöer

Sametinget vill också verka för ett särskilt skydd i lagstiftningen för samiska kulturmiljöer eftersom Sápmi ständigt hotas av exploateringar. Därför finns det behov av att dokumentera samiska kulturmiljöer genom exempelvis fornminnes- och fältinventeringar.

[Repatriering av samiska mänskliga kvarlevor](#)

Krav på återförande (repatriering) av föremål och kvarlevor har rests bland världens urfolk sedan 1970-talet, i takt med ökat politiskt medvetande och krav på självbestämmande. Repatriering handlar om rätten till det förflutna och till sina förfäder. Det handlar också om försoning mellan urfolk och statsmakterna. Sametingets arbete med repatriering sker utifrån ICOM:s etiska regler (punkterna 3.7, 4,3, 6.2)²³, FN:s deklaration om urfolkens rättigheter (art. 11, 12, 31) Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (art.5) samt ILO 169.

Sametinget har 2007 beslutat att kräva en fullständig identifiering av allt samiskt skelettmaterial i samtliga statliga samlingar, en kartläggning av hur museer och institutioner tillskansat sig materialet samt en repatriering av de samiska mänskliga kvarlevorna.²⁴ Styrelsen har beslutat att tillsätta ett etiskt råd som ska vara ett rådgivande organ för etiska frågor vad gäller hantering och förvaring av samiska kvarlevor. Det etiska rådet ska ur ett urfolksperspektiv på historisk och samisk kulturell grund skapa rådgivande, nationella riktlinjer

²³ ICOMs etiska regler, International Council of Museums, Danagårds grafiska 2005

²⁴ Plenumsbeslut 2007-02-20-22, § 14

samt verka som ett rådgivande organ i etiska frågor. Sametinget förväntar sig att regeringen finansierar ett återförande av mänskliga kvarlevor från svenska institutioner till det samiska folket.

Stärka samiska konstnärers och kulturarbetares villkor

Sametinget anser det viktigt att stödja samiska konstnärer och kulturarbetare och vill därför arbeta för att inrätta en stipendieordning inom kulturuttrycken bildkonst, dans, film, musik, litteratur, foto, duodji och scenkonst. För att skapa kultur behövs det kulturarbetare. Genom en stipendieordning stärker man samisk kultur och säkerställer en mångfald i samiskt konst- och kulturliv. Detta kan möjliggöras genom en ändring i regleringsbrevet jmf hemställan korttidsstudiestöd - samt ett utökat anslag (1:2, ap5).

Sametinget vill att förslagen i den konstnärspolitiska utredningen "Konstnär- oavsett villkor" även ska gälla samiska konstnärer, t.ex. statsbidrag till konstnärliga produktionshus för samiska ungdomar, stärkt arbetsmarknad för samiska konstnärer, samiska projekt i EU-programmet Kreativa Europa, offentliga inköp av samisk konst till samiska bild- och formkonstnärer och biblioteksersättning till samiska upphovsmän av litterära verk, stipendier (arbets- och långtidsstipendier) samt projektbidrag.

Bilaga 3 Samiskt näringsliv

Samiska näringar - näringslivsutveckling

De näringar som traditionellt brukar vara kännetecknande för samerna är rennäring, samiskt hantverk (duodji ja dáidda), gårdsbruk, jakt och fiske. Idag är dock samisk näringsverksamhet betydligt mer mångfacetterad. Tillväxtverkets definition på kulturella och kreativa näringar är *näringar består av företag med kulturskapande eller kreativa processer som sin affärsidé eller som sin råvara. Det finns också företag som bygger vidare på andras skapande, exempelvis genom distribution och handel eller genom utveckling av digitala tjänster med kulturellt innehåll.*

Samisk näringsverksamhet kan sammanfattningsvis sägas att det är alla näringar som samer bedriver och som på något sätt kan kopplas samman till den samiska kulturen och levnadssättet och som också riktar in sig mot glesbygdens behov.

Ut ett urfolksperspektiv är det angeläget att de samiska näringarna stärks och utvecklas dels med den traditionella kunskapen i fokus men också för att stärka företagsamheten på landsbygden. Av den anledningen är det av viktigt att fortsatta utvecklingsinsatser genomförs för att möjliggöra de samiska näringarnas överlevnad. En vital förutsättning för att få de olika verksamheterna att vara ekologiskt, kulturellt, socialt och ekonomiskt hållbara, är att det samiska näringslivet tillförs ekonomiska medel.

Ökad samisk medverkan i den regionala utvecklingen

Med anledning av OECD:s slutrapport från projektet *Linking Indigenous Communities with Regional Development* har ett antal slutsatser med rekommendationer redovisats. Ett starkt och livskraftigt samiskt näringsliv förutsätter ett antal aktiviteter kopplade till nedanstående huvudområden:

- Förbättra insamling och spridning av data/statistik/information om samiska förhållanden – näringsliv, hälsa m.m.
- Skapa en miljö där samiska näringar och företag kan stärkas
- Stärka kopplingarna mellan samer och regional utveckling

Samverkan mellan företag och samhälle lägger grunden för tillväxt och hållbar samhällsutveckling. Sametinget behöver bättre samverkan och inflytande i de regionala utvecklingsstrategierna för norrlandslänen men också tillgång till egna regionala tillväxtmedel för att stimulera det samiska näringslivet regionalt i utvecklingsområden som inte kan stödjas inom ramen för gällande EU-stöd.

Samiska branschorganisationer

Den samiska företagsstrukturen består i huvudsak av mikroföretag. Sápmi är dessutom vidsträckt och det är långt mellan företagen oavsett det gäller samiskt hantverk, turism/besöksnäring, design, mat, musik eller annat. Avstånden gör det svårt att bilda företagskluster inom samma bransch. Det finns en avsaknad av hjälp och samordning för de olika branscherna och behovet att utveckla egna organisationer för att tillvarata och förenkla företagens vardag är stort. Permanent grundfinansiering för samiska branschorganisationer för att dessa i sin tur ska kunna driva den samiska näringslivsutvecklingen framåt och vara till hjälp skulle vara en lösning. I enlighet med betänkandet Ett land att besöka (SOU 2017:95) behöver Sametinget förstärkas för att arbeta med samisk branschorganisering.

Kommande EU-programperiod 2020-2026

För samerna har inträdet i EU på många sätt varit positivt då det genererat ekonomiska stöd för näringsutveckling, i likhet med andra företag och branscher. Sametinget har sedan 1997 varit stödmyndighet för EU-stöd som riktar sig till utvecklingsinsatser för samisk verksamhet både nationellt och interregionalt. Stöden har dock förändrats genom de olika programperioderna och idag är Sametinget en av stödmyndigheterna i Landsbygdsprogrammet samt finns med i Interreg-programmet Nord. Sametinget har inte längre egna utvecklingsmedel i vare sig regionala eller sociala fonden utan deltar som en part i de två nordliga regionala partnerskapen för regionala fonden.

Innevarande programperiod tar slut den 31 december 2020. Sametinget kan bevilja stöd fram till slutdatum vilket innebär att kontroll och beredning av slututbetalning kan pågå fram till 2023. Dock tar det tekniska

stödet för administrativa kostnader slut i slutet av 2020. För att ha en fortsatt kontinuitet gällande personaltillgång behöver Sametinget tillförsäkras fortsatt finansiering av TA-stöd.

Utveckling av samiskt näringsliv

Sametinget ser att det finns ett behov av resurser för att arbeta med utveckling av det samiska näringslivet och att samarbeta med andra parter som regioner och kommuner för att på så sätt möjliggöra för de samiska näringsutövarna att utveckla det samiska näringslivet.

Bilaga 4 Rennäringen

Samhällsplanering

Sametinget är enligt lag skyldig att medverka i samhällsplanering och bevaka att samiska behov beaktas, däribland rennäringens intressen vid utnyttjande av mark och vatten. Detta innebär kontakt med flera centrala förvaltningsmyndigheter, fem länsstyrelser och ett stort antal norrlandskommuner. Eftersom pressen från olika aktörer som önskar nyttja och ändra användningen av naturresurserna i Sápmi är större än någonsin tidigare, ökar också pressen på Sametinget. Med nuvarande arbetsbelastning och resurstilldelning riskerar Sametinget att inte kunna uppfylla sin lagstadgade roll.

Sametingets uppdrag från riksdagen är att tillvarata samiska behov och rennäringens intressen i samhällsplaneringen (Sametingslagen 2 kap. § 1 p.4). Ett återrapporteringskrav som regeringen ställt i regleringsbrevet är att *Sametinget ska göra en samlad bedömning av hur verksamheten bidragit till en levande samisk kultur, stärkt och utvecklat samernas och de samiska näringarnas ställning i samhället samt en samhällsplanering där de samiska behoven beaktas*. I regleringsbrevet anges också att Sametinget ska redovisa markanvändning, riksintressen, och marker som är speciellt värdefulla eller känsliga för renskötseln, natur- och kulturmiljövärden.

De senaste åren har det varit ett markant ökat intresse både från mineralföretag och regering samt regionala myndigheter att öka gruvverksamhet och vindkraftsetableringar. Skogsbruket har stått för en omfattande avverkning inom många samebyar. Turismen har ökat starkt genom olika turistanläggningar med krav på ytterligare utbredning i form av nya vägar, leder och aktiviteter i fjällområdet. Därutöver kommer konsekvenserna av klimatförändringen direkt att påverka samernas traditionella marker och renskötsel på kort sikt med mycket varierande väderlek och risk för att renbetet låser sig på grund av isbildning. Det är inom areal- och samhällsplaneringen som hanteringen av konsekvenserna av klimatförändringarna måste ske.

Omvärldsförändringarna innebär att aktiviteterna tilltar både i det privata näringslivet och i den offentliga förvaltningen. Båda dessa sektorer påverkar Sametingets beredskap och verksamhet. Det ovan nämnda innebär att areal- och markförvaltningen är ett mycket viktigt och strategiskt område att utveckla både för renskötseln och för samerna, men också för Sametinget som förvaltningsmyndighet.

Regeringen har uppdragit till andra myndigheter att i eller efter samråd med Sametinget lämna förslag i olika frågor. Förutom de av regeringen beslutade samrådsuppdragen efterfrågar också länsstyrelser, kommuner, universitet, intresseföreningar och privata företag Sametingets medverkan i olika samråd, projekt eller konferenser.

Ett viktigt underlag i samhällsplaneringen är Sametingets markanvändningsredovisning (*iRenmark*). Renskötselns markanvändningsdata omfattas dessutom av EU direktivet *Inspire*, vilket innebär omfattande krav på anpassning och prestanda när det gäller data och tillhandahållande av data. Sametingets geodata kan komma att omfatta ett flertal av EU utpekade teman. Sammantaget ställer detta stora krav på Sametingets resurshantering.

Sametinget konstaterar att nuvarande resurstilldelning inte uppfyller kraven varken utifrån urfolksdeklarationen, CBDs artikel 8j, CBD:s handlingsplan för 10(c) eller CBD:s arbetsprogram för skyddade områden. Sametinget påpekar att det är viktigt att det finns en process som tillgodoser fullt och effektivt deltagande av samer. Dagens förvaltnings- eller sakanslag tillgodoser inte samiskt inflytande.

Med bättre resurser skulle Sametinget kunna fungera som en resurs för andra myndigheter när det gäller exploateringar i samiskt område, klimatanpassningen, miljö- och hållbarhetsfrågor och svara upp bättre på de förfrågningar och önskemål om samråd som kommer från andra myndigheter.

Internationellt arbete

Sametinget behöver förstärka det internationella arbetet för att driva, följa upp olika internationella författningar och rapporter. Ej heller finns medel för att delta vid de av FN sanktionerade konferenserna. Sametinget skulle kunna bidra mycket till Sveriges ambitioner vad gäller de konventioner man undertecknat och som berör urfolk. Att samerna i Sverige har möjlighet att delta och bidra med urfolkskunskap i FN systemet borde vara en förutsättning för Sveriges regering då man indirekt uttryckt detta i såväl olika konventioner och

deklarationer som berör urfolksfrågan. Även i många rapporter poängterar Sverige att urfolksfrågor prioriteras högt. Norge har en bra modell där Sametinget och regeringen avtalat om samernas deltagande och roll vid internationella event, både när det gäller att ingå i den norska delegationen och när Sametinget själva är ackrediterade till eventet.

Konsultationsordning

När konsultationsordningen mellan regeringen och Sametinget träder i kraft kommer Sametinget att behöva mer resurser för att arbeta i paritet med den, både politiskt och på tjänstemannanivå.

Oavsett om den konsultationsordning som håller på att arbetas fram träder i kraft under året eller inte, är ovanstående resursförstärkning nödvändig. Resursförstärkningen av förvaltningsanslaget är en förutsättning för ökad delaktighet och inflytande.

Bilaga 5 Att leda det samiska språkarbetet

Sametinget bör förstärkas i arbetet med att leda det samiska språkarbetet genom att regeringen inrättar och finansierar ett anslag för samiskt språkarbete. Sametinget har enligt sametingslagen i uppgift att fastställa mål för och leda det samiska språkarbetet. Sametinget arbetar för en egen samisk språklag och behöver resurser för detta arbete. Sveriges efterlevnad av Europarådets ramkonvention och språk- och landsdelstadga har paradoxalt nog blivit ett hot mot de samiska språken och den samiska kulturen då Sveriges hållning i dessa frågor har blivit att hålla det inom minoritetspolitiken. Samiska frågor måste av regeringen betraktas utifrån att samerna är ett urfolk. Sametinget föreslår att samiska språk rättigheter skrivs in i nuvarande sametingslag och att vid inrättande av språkanslag så bedöms anslaget utifrån de behov som språk vanligtvis har. Det finns andra myndigheter, t ex Institutet för språk och folkminnen, som har ansvar och uppgifter inom språk som kan vara normgivande i anslagens storlek. I proposition 1992/93:32 om samerna och samisk kultur m.m., framfördes förslaget att ge Sametinget ett ansvar för att leda det samiska språkarbetet *och tilldelas särskilda resurser* för detta ändamål, det senare har inte infriats av Sveriges regeringar.

De samiska språken är små och definieras som hotade språk enligt Unescos kriterier för hotade språk. De samiska språken delar sin historia med andra koloniserade urfolksspråk i världen. Urfolkens språk har genom tiderna utsatts för språkmord, och de språk som fortfarande finns kvar räknas nu som hotade språk.

De samiska språken återfinns i Sverige, Norge, Finland och Ryssland och har med andra ord inte ett enskilt hemland. Därför är det viktigt att de nordiska länderna tar ett särskilt ansvar för jämlik status och utvecklingsmöjligheter för de samiska språken så att respektive varietet inte utvecklas åt olika håll i olika länder. Sverige måste aktivt arbeta för de samiska språkens ställning i samhället och ta ansvar för tidigare bedrivna politik som gick ut på att assimilera samerna genom att bl. a. förminska de samiska språkens betydelse. En passiv hållning från Sveriges sida gentemot de samiska språken i nutid är lika skadlig för samernas språk som dåtidens aktiva assimileringspolitik.

Samiska språk har samma behov som välmående språk av utveckling och främjande, samtidigt som det behövs stödåtgärder som tillkommer små och hotade språk. Det handlar om att stödja de samiska språken på ett brett plan och på olika nivåer, genom bland annat språkvård, revitaliseringsinsatser och stöd till enskilda. Sametingets förvaltning bör förstärkas med ansvar, uppdrag och resurser för alla de språkliga funktioner och uppdrag ett samhällsbärande språk kan behöva. Den senaste vetenskapliga undersökningen²⁵ visar att de svenska samerna befinner sig i en långt framskriden språkbytesprocess. Sametinget anser att ytterligare aktiva revitaliseringsåtgärder bör sättas in för att motverka språkbytesprocessen.

Samiska språket indelas i nordsamiska, lulesamiska, sydsamiska, pitesamiska och umesamiska, varav fyra av språken har egen godkänd ortografi (den fjärde ortografin godkändes så sent som 2016). Arbetet med att godkänna en ortografi för ytterligare ett språk, pitesamiskan, är påbörjat och kan förväntas bli klart under 2019. Ett godkännande av ortografi för ett språk innebär att språkarbete kan formaliseras för det språket och det ökar bl. a. behovet av ordböcker och grammatikböcker. Att det egna språket blir tillgängligt som skriftspråk är av stor betydelse på individnivå. Här måste poängteras att det förekommer skillnader i ordförråd och grammatik mellan de olika samiska språken. Skillnaden mellan sydsamiska och nordsamiska kan liknas med svenska och färöiska.²⁶

För Sametinget finns behov av en markant ökning av resurser till språkinsatser såsom översättningar, skapa möjlighet till språkarenor genom att erbjuda tolkning men också på att kunna stärka andra språkområden som har behov av insatser, t ex tolkutbildningar, basmaterial som ordböcker, grammatikböcker, litteraturutgivning, appar för barn m.m.

Revitaliseringsarbete handlar inte bara om att återta det som är förlorat, utan för de samiska språken handlar det också om att skapa det som inte funnits tidigare i form av aktiviteter, händelser som med tiden kan permanentas eller bli återkommande, exempelvis konferenser, kurser och liknande. Det räcker inte att bedriva ett arbete på expertnivå med att utarbeta ny terminologi, det måste finnas kanaler ut till språkanvändare för

²⁵ Svonni Mikael 2006, Språksituationen för samerna i Sverige, Sámi dutkan/Samiska studier

²⁶ SOU 1990-91, Samerätt och samiskt språk

att tillgängliggöra språket genom aktiviteter, material etc. De samiska språken behöver också förstärkas inom de traditionella språkdomänerna genom bl. a. dokumentation och aktiviteter som på sikt kan leda till självgående språkprocesser i det samiska samhället. Sametinget har ett ansvar att lyfta samiska språkets status och visa på vikten av språkkunskaper.

Stipendieordningar

Sametinget har tidigare uppmärksammat att det finns svårigheter att få fungerande undervisning på samiska till samiska barn och ungdomar. Barn och ungdomar har inte möjlighet att inom svenska skolsystemet tillgodogöra sig undervisning som främjar samiska språkets utveckling vilket leder till svårigheter att rekrytera studenter till universitetsstudier i samiska språk. Detta finns en brist på kvalificerad personal för tjänster som kräver kompetens i samiska språket. Sametinget pekar i det språkpolitiska handlingsprogrammet ut behovet av en stipendieordning för studier i samiska, bland annat för att kompensera studenter för att de väljer att fortsätta studera för en samisk kompetens istället för att efter examen gå till avlönat arbete. Det finns behov av stöd för att stimulera till språkstudier i samiska för att fylla de behov av språkresurser som finns i samhället på alla samhällsområden. Stipendieordningar förväntas stimulera till språkstudier, vilket i sin tur bidrar till att fylla det behov språkresurser som finns i samhället på alla samhällsområden. En stipendieordning kan redan på gymnasienivå leda till att studier i samiska blir attraktivt, vilket förväntas generera att fler går till högre studier i ämnet. Stipendier kan vara ett sätt att öka studiemotivationen och rikta insatser för att i bristyrken säkerställa kompetens i samiska språken. Det är ytterst nödvändigt att öka antalet lärare i samiska.

Det finns även andra sätt att stimulera samisk allmänhet att bedriva studier i samiska. Genom att till exempel anpassa redan befintliga stödordningar, respektive författningar, i syfte att stimulera till samiska studier för att kunna möta samhällets behov av befattningshavare med samisk kompetens. Sametinget saknar resurser för att främja och stärka samiskans användning, samt synliggöra samiskan i samhället. Det finns behov att stärka samiska utbildningsvägar i Sverige för att möjliggöra för de samiska språkens fortlevnad. Sametinget bör ges resurser för att genomföra och administrera dessa stödformer. En ramförstärkning behövs för att främja och stärka samiskans användning genom stöd på individnivå. Sametinget har även skickat en särskild hemställan²⁷ om detta.

Sametinget har i budgetunderlaget 2019-2021 pekat på behov av utökade resurser till fler språkarbetare för att möjliggöra för Sametinget att inrätta fler språkcentra i syfte att få ett brett och fungerande revitaliserings- och främjandearbete som utgår från samiska lokalsamhällets speciella behov och förutsättningar. Redan inför etableringen av nuvarande språkcentra på sydsamiskt område har Sametinget framfört behov av språkcentra även i nord- och lulesamiskt område. SOU 2006:19 (s. 290) hade samma åsikt i frågan:

”Efter hand bör etableringar även ske i de lule- och nordsamiska områdena, så att språkarbetet kan stärkas även där.”

Sametinget har tagit del av erfarenheter från Norge som visar att lokalisering av språkcentra har stor betydelse för lokalsamhället då ett språkcentrum bidrar till att stärka kompetensen i samiska språk och kultur, bidrar till att skapa språkarenor och kan verka identitetsskapande för den samiska befolkningen i verksamhetsområdet.²⁸ I SOU 2006:19 pekades just erfarenheter från Norge och Finland ut som tillräckliga för att skapa underlag för igångsättande av språkcentra. Sametinget ser behov av utökade resurser till inrättande av språkcentra för att förstärka det samiska språkarbetet och vill att regeringen tillskjuter medel för detta ändamål. Inledningsvis finns det behov av förstärkning av fyra språktjänster samt resurser för en verksamhet.

Sametinget har i juni 2018 fått uppdrag att utreda hur Samiskt språkcentrums verksamhet kan utvecklas och Sametinget förväntar sig att resurser för utökning av verksamhet inom hela svenska sidan av Sápmi tillförsäkras till halvårsskiftet 2019.

Utöver ovanstående behöver regeringen säkra medel för utbetalning enligt förordningen (2007:1347) om statsbidrag vid vissa studier samiska. Dessa medel har Sametinget administrerat sedan 2009. Under åren har

²⁷ Sametingets diarienummer 1.2.6-2017-1569

²⁸ Nygaard V., Varis Balto, Á.M., Solstad, M., Solstad, K.J. (2012) Evaluering av samiske språksentre, Rapport 2012:6, Norut, Norge

förändrade formuleringar i regleringsbrevet bidragit till att dessa medel belastat anslag 1:2 ap 5 Bidrag till samisk kultur vilket fört med sig att anslaget disponibla belopp för bidrag till samiska organisationer och projekt inom kulturområdet minskat. Därmed minskar även effekterna av bidragsmedlen.

Samnordiskt språkarbete, Giellagáldu

I dagsläget har inte det samnordiska språkarbetet, Giellagáldu, tillförsäkrats resurser för permanent verksamhet. Giellagáldu som gränsöverskridande språksamarbete är en självklarhet för oss samer som ett folk i flera länder. Det samnordiska språkarbetet påbörjades på 1970-talet då utarbetande av samiska ortografier tog fart. Ett samnordiskt gemensamt språkvårds- och terminologiarbete har stor vikt för språkutvecklingen i samtliga nordiska länder. Det handlar om att ha möjlighet att vara delaktig i språkarbetet när det gäller ny terminologi och språknormering för att undvika att språken utvecklas åt olika håll i olika länder. Risker för att detta ska ske är stora när samhällssystemet och majoritetsspråket i respektive land påverkar de samiska språken.

Giellagáldu har de senaste åren bedrivits i projektform som finansierats via EU-medel och under andra halvåret 2018 med riktade medel från regeringen²⁹. Det är viktigt att ett språks terminologiarbete sker på ett sådant sätt att det blir relevant för språkanvändarna samt att det har legitimitet i det samiska lokalsamhället där språket talas.

Sametinget äskar medel för fyra årsarbetare inom området språk samt att detta arbete kan bedrivas i språksektioner som har utsedda experter med beslutanderätt.

Public service bolagen

Sametingets förväntning med kommande sändningstillstånd för public service bolag är att regeringen beslutar att avsevärt öka resurser för samiska verksamheter inom public service bolagen (SVT-Sápmi och Sameradion). Ökningen av resurser kan handla om resurser till att öka tillgång på samiskspråkiga journalister men också utökad sändningstid. Regeringen bör säkerställa att resurser avsätts för detta. Att utöka resurserna för samiska för public service bidrar till Sametingets språkmål om de samiska språkens synlighet, vilket ska relateras till Sametingets språkmål om att samiska ska vara ett av Sveriges huvudspråk. Satsningar genom ökning av sändningstider inom public service innebär också att Sverige tar ansvar för samisk språkutveckling.

Läromedel

Samisk utbildning och undervisning bör prioriteras av regeringen och det bör tillföras resurser för detta. Behovet är stort av att stärka tillgång på läromedel på de samiska språken, både inom Sameskolstyrelsens verksamhet och för högre utbildning. I Sametingets språkpolitiska handlingsprogram framförs att Sametinget bör ha det övergripande ansvaret för utvecklandet av läromedel på samiska. Det bör göras satsningar på digitala verktyg som komplement för barns lärande då det kan vara brist på klasskamrater som läser samiska. Vidare finns behov av specialpedagogiska läromedel på alla utbildningsnivåer, såsom inläst litteratur. Sametinget bör också få möjlighet att göra satsningar för att få yngre personer att gå tolkutbildning och därefter auktorisering som tolkar.

²⁹ Regeringens diarienummer KU2017-02454

Bilaga 6 Hälsa och omsorg

Samernas hälsorelaterade rättigheter som urfolk

Som urfolk i Sápmi har samerna krav på urfolksrättigheter vilket inkluderar hälsorättigheter. I Förenta Nationernas (FN) urfolksdeklaration, artiklarna 22-24, anges bland annat att urfolken ska vara skyddade från all form av diskriminering och våldsutsatthet, att urfolken har rätt till den bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa samt möjlighet att påverka sin egen hälsosituation (så långt som möjligt genom sina egna institutioner). Dessutom anges att urfolken har rätt att ta del av hälso- och socialtjänster utan någon som helst diskriminering.

FNs granskning av Sverige

FN:s specialrapportör för den mänskliga rätten till hälsa, Paul Hunt, besökte Sverige 2006. I sin officiella rapport noterade specialrapportören att Sverige erkänt samerna som urfolk 1977 men att åtgärder som vore rimliga att vidta för att säkra samernas hälsorelaterade rättigheter fortfarande tre decennier senare lyste med sin frånvaro. Åtgärder Hunt nämner som rimliga inkluderar bland annat: policys för samisk hälsa inklusive en nationell plan för samers hälsa och personalförsörjning av hälsovårdspersonal med samiskt språk och kulturkompetens, enheter med ansvar för samisk hälsa samt att överhuvudtaget stärka kunskapen om samers hälsa. Hunt kritiserar också att det är mycket svårt att kartlägga samernas hälsosituation då svensk lagstiftning inte tillåter registrering av samisk etnicitet. Att det inte går att få fram "samisk" statistik (på hälsoområdet och andra områden) innebär att samerna blir systematiskt osynliggjorda som folk i Sverige. Utan grundläggande kunskap om samernas demografi och hälsosituationen blir det mycket svårt att bedöma vilka insatser som vore lämpliga, att genomföra dessa och att utvärdera vilken effekt olika insatser har.

Etnisk diskriminering och hälsa

Relationen mellan hälsa och diskriminering är komplex. Att uppleva sig själv som diskriminerad är i sig ett hälsoproblem, samtidigt som upplevelsen av att vara diskriminerad är vanligare bland personer med sämre hälsa. Till detta ska läggas att mindre god hälsa kan vara en effekt av diskriminering (på strukturell nivå) utan att individen nödvändigtvis upplever sig vara diskriminerad. För en enskild patient är det förstas svårt eller omöjligt att avgöra om exempelvis vården lever upp till den svenska patientlagens (SFS 2014:821) krav på lika vård för alla.

2016 publicerade Sametinget en kunskapssammanställning om samers psykosociala ohälsa vilken redogör för den relevanta kunskap (vetenskaplig och annan) som redan finns samt identifierade kunskapsluckor som belyses inom sammanställningens huvudsakliga område. Sametinget presenterar även genom rapporten förslag till åtgärder vilka syftar till att uppfylla Sveriges hälsomässiga åtaganden gentemot det samiska urfolket. Trots den av urfolksdeklarationen stipulerade rätten för samer som folk att själva aktivt medverka till att utveckla och avgöra sin egen hälsa saknar Sametinget mandat och resurser att driva och samordna samiska hälsofrågor. Det medför att Sametinget också saknar praktisk möjlighet att medverka när andra parter, främst statliga myndigheter, vård- och omsorgsgivare samt när regering önskar höra Sametingets perspektiv på samisk hälsa. Med Sametinget som aktiv part i frågor som rör samisk hälsa möjliggörs i betydligt högre utsträckning att det samiska folkets prioriteringar och behov kring sin egen hälsa blir framförda och tagna i beaktande, vilket skulle gynna lagstiftarens intention om "en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen" (som anges i Hälso- och sjukvårdslagen, 2§, samt Patientlagen, 6§). För att på ett adekvat sätt möjliggöra arbetet ser Sametinget att en årlig förstärkning behöver tillskjutas Sametinget.

Bilaga 7 Sametingsvalet 2021

Valnämnden arbetar med förslag till ändrade bestämmelser för val till Sametinget och redovisar att anslaget 3:1 Sametinget ökade tillfälligt med 3 000 000 kronor under 2017 för att genomföra val till Sametinget. Sametinget ger i årsredovisningen för 2017 en kostnadsöversikt som följer nedan.

Särredovisning av kostnader Sametingsvalet 2017
(tkr)

Personal	873,8
Lokaler	52,7
Resor	167,7
Annonser m m	107,2
Övriga tjänster	573,5
Övriga kostnader	128,4
Utbetalda bidrag och ersättningar	1200
Summa	3103,3

Valnämnden beräknar att anslaget 3:1 Sametinget behöver ökas tillfälligt under 2021 för att genomföra val till Sametinget. Beräkningen utgår från samma omfattning av verksamheten som vid 2017 års val. Den verksamhetsökning som sker om förslaget genomförs är främst att förtidsröstningslokaler med personal på 25-30 orter ska vara tillgängliga under arton dagar före valdagen.